

**Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych Gminy
Wołów na lata 2016-2026**

Załącznik do
Uchwały Rady
Miejskiej
Wołowie nr ...
z dnia.....

w

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA	6
1. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII	6
1.2 PODSTAWY PRAWNE I PROGRAMOWE.....	9
1.2.1 UNIJNE DOKUMENTY STRATEGICZNE	9
1.2.2. KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	12
1.2.3. SAMORZĄDOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE	16
II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	20
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	20
2.2. DEMOGRAFIA	23
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ.....	25
2.4. KWESTIA DZIECKA.....	33
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	37
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ I PRZEMOC W RODZINIE	42
2.7. STAROŚĆ I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ.....	48
2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI.....	50
2.9. LOKALNE PROBLEMY Z PERSPEKTYWY LIDERÓW SPOŁECZNYCH	52
2.10. ANALIZA SWOT	61
2.10.1. OBSZAR: RODZINA, OPIEKA NAD DZIEĆMI, MŁODZIEŻ.....	62
2.10.2. OBSZAR: MARGINALIZACJA SPOŁECZNA (BEZROBOCIE, UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ, UZALEŻNIENIA).....	64
2.10.3.OBSZAR: STAROŚĆ I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ.....	65
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE REALIZACJĘ STRATEGII.....	67
2.12. PODSUMOWANIE DIAGNOZY I PROGNOZA ZMIAN SPOŁECZNYCH.....	69
III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	72
3.1. MISJA.....	72
3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	73
3.3. MONITORING I SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII	81
3.3.1. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII.....	81
3.3.2. RAMY FINANSOWE STRATEGII.....	83
3.3.3. BARIERY OGRANICZAJĄCE REALIZACJĘ CELÓW	84
IV. UWAGI KOŃCOWE	86

WSTĘP

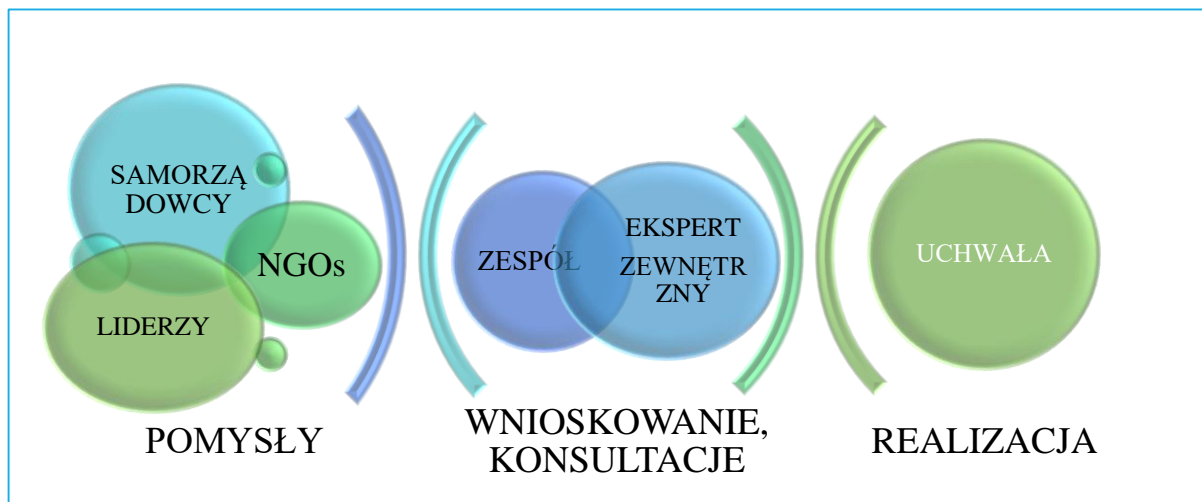
Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością odnośnie ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które oparte jest na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwiając dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego, w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych. Mają one przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, doprowadzając do integracji społecznej. Strategia definiuje istniejące problemy, wyznacza najważniejsze priorytety i wskazuje na metody ich rozwiązywania.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, Policji i sądownictwa, przedstawiciele organizacji pozarządowych, Kościoła oraz wszyscy zainteresowani mieszkańcy. Obywatele byli włączeni zarówno na etapie diagnozowania problemów społecznych, jak i po przygotowaniu wstępnego projektu dokumentu, w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Ostateczny kształt dokumentowi nadał Zespół Ośrodka Pomocy Społecznej przy wsparciu eksperta zewnętrznego.

Dokument jest zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym. Umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m. in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Rysunek. Fazy powstawania Strategii.

Źródło: opracowanie własne.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej oraz skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

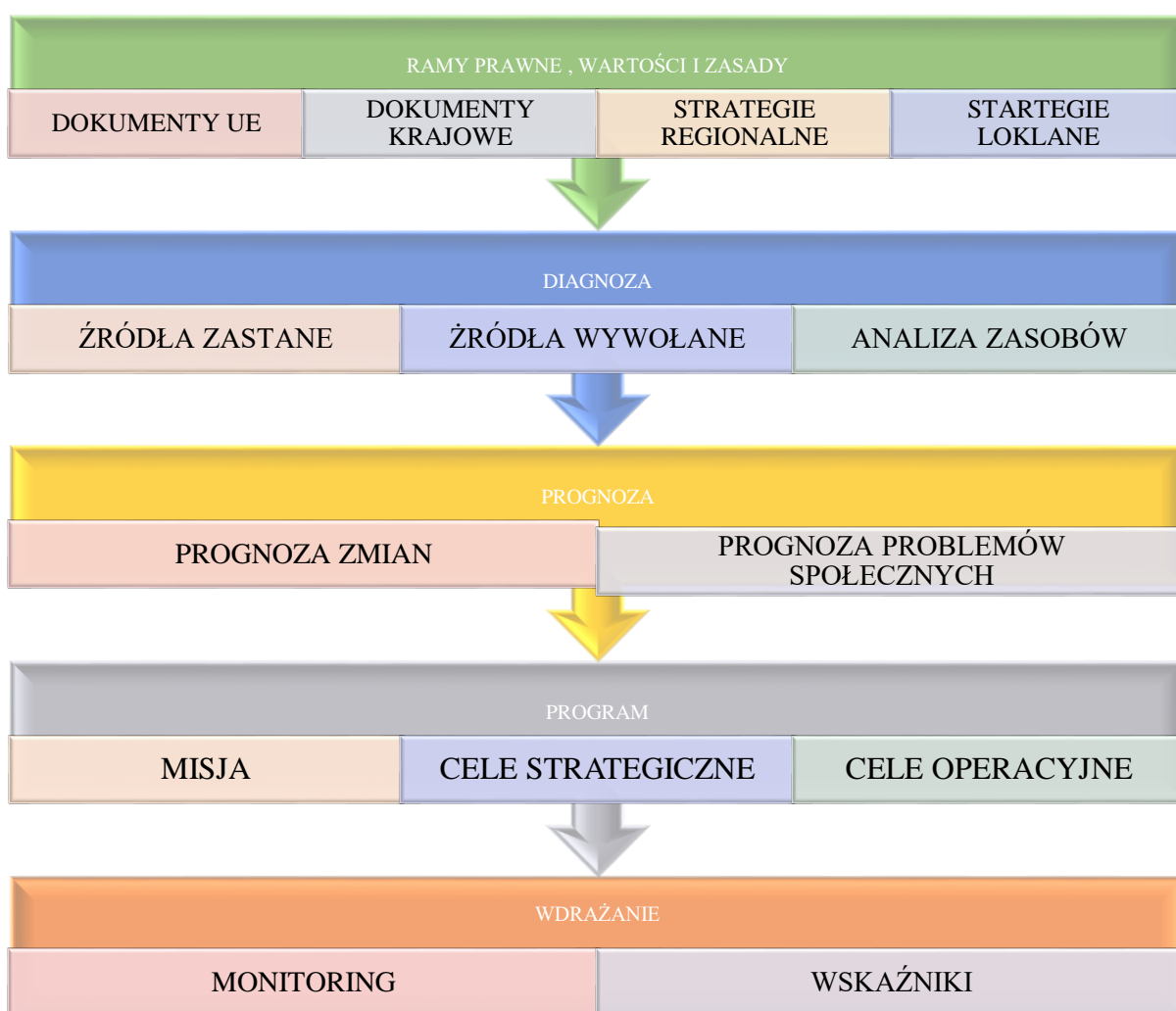
Część diagnostyczno-analityczna zawiera informacje ogólne, dotyczące Gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w Gminie Wołów, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w Gminie lub obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT), a także analizie ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych

i kierunków działań. W części programowej zostały również wskazane podmioty realizujące Strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania oraz czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań. Zaprezentowana jest także tutaj informacja na temat sposobu wdrożenia Strategii oraz prowadzenia monitoringu jej realizacji. Dla realnej oceny stopnia wdrożenia dokumentu został przygotowany wykaz wskaźników monitoringowych.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Rysunek. Struktura Strategii

Źródło: opracowanie własne.

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

Niniejsza część zawiera przesłanki prawne dokumentu, metodologię jego powstania oraz ocenę wdrożenia poprzedniego dokumentu strategicznego.

1. Uwarunkowania tworzenia Strategii

Dokument wpływający na rzeczywistość społeczną powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej. „Wartość” to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, traktując je jako „antywartości”, natomiast inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne oraz stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i jej zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna są bardzo różnorodne. Są to m. in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów komunikacji, normy zwyczajowe, czy też poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Te, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców Strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych to:

- zasada samopomocy;
- zasada przezorności;
- zasada solidarności społecznej;
- zasada pomocniczości;
- zasada partycypacji;
- zasada samorządności;
- zasada dobra wspólnego;
- zasada wielosektorowości.

Polityka społeczna, jako przewodnik, czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej, rzeczą oczywistą i zrozumiałą jest, że właśnie te wartości oraz zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu, termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. Natomiast w szerszym znaczeniu, pojęcie to definiowane jest jako sprzeczność pomiędzy

zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia.

Zasadniczym celem Strategii jest określenie dominujących problemów społecznych, kierunków działania oraz podporządkowanie kierunków działania polityki społecznej realizowanej przez samorząd.

Obecnie wiele aktów prawnych reguluje zadania szeroko pojętej pomocy społecznej oraz innych dziedzin ze sfery społecznej takich jak: edukacja, zdrowie, rynek pracy, sport, kultura, itd. Większość zadań realizowana jest przez samorząd terytorialny z dochodów własnych, subwencji i dotacji. Do realizacji zadań przewidziano także liczne programy m. in.:

- Program pomocy państwa w zakresie dożywiania
- Program powrót osoby bezdomnej do społeczności
- Krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- Program opieki nad dzieckiem i rodzina
- Krajowy program zatrudnienia.

Samorządy mają również obowiązek opracowania i realizowania własnych programów, m. in.

- Program współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Wielość i różnorodność programów kierowanych do społeczności lokalnej wymaga sprawnej koordynacji. Wydaje się, że naturalnym narzędziem do realizacji tych celów może być także strategia rozwiązywania problemów społecznych

Przygotowując dokument programowy wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Przesłanka ta jest główną konkluzją niniejszego dokumentu, gdyż właśnie od wzmocnienia pozycji rodziny należy rozpocząć każdy rodzaj programu pomocowego.

1.2 Podstawy prawne i programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 16 ust. 1 pkt 1 i art. 17 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, która w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej Strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Ustawodawca wskazał również minimalny zakres dokumentu, tj.:

- diagnoza sytuacji społecznej;
- prognoza zmian w zakresie objętym Strategią;
- określenie celów strategicznych projektowanych zmian oraz kierunków niezbędnych działań, a także sposobu realizacji strategii, jej ram finansowych, a wreszcie wskaźników realizacji działań.

Na treść i realizację Strategii obok zdefiniowanego w trakcie prac diagnostycznych katalogu problemów społecznych oraz zakresu kompetencyjnego mają również wpływ inne akty prawne.

Strategia jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i miejskim. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych oraz aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

1.2.1 Unijne dokumenty strategiczne

Unijne dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 stanowi strategię wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada ona potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W perspektywie roku 2020 wyznaczonych zostało 5 celów, które obejmują:

- zatrudnienie (75% osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę),
- badania i rozwój oraz innowacje (na inwestycje w badania i rozwój oraz w innowacje łącznie powinno przeznaczać się 3% PKB Unii ze środków publicznych i prywatnych),
- zmiany klimatu i energię (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu z 1990 r., 20% energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, a efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20%),
- edukację (odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10%, a co najmniej 40% osób w wieku 30-34 lat powinno mieć wykształcenie wyższe),
- ubóstwo i wykluczenie społeczne (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln).

Komunikat Komisji Europejskiej „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej”

Komunikat wydany został w dniu 25 października 2011 roku. Komisja Europejska zwraca w nim uwagę na znaczącą rolę, jaką ekonomia społeczna odgrywa w Strategii „Europa 2020” w aspekcie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego. W gospodarce społecznej w UE zatrudnionych jest około 11 mln osób, co stanowi 6% całkowitego zatrudnienia. W Komunikacie Komisja Europejska zaproponowała szereg rozwiązań zmierzających do wzmocnienia roli ekonomii społecznej. Działaniami tymi są:

- 1) poprawa dostępu do finansowania realizowana poprzez:
  - uznanie przedsiębiorstw społecznych za priorytet inwestycyjny Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej EFRR) i Europejskiego Funduszu

Społecznego (dalej EFS),

- utworzenie ram dla etycznych funduszy inwestycyjnych,
- łatwiejszy dostęp do mikro kredytów;

2) poprawa promocji ekonomii społecznej za pomocą:

- zwiększenia rozpoznawalności ekonomii społecznej,
- utworzenia publicznej bazy danych oznakowań i certyfikatów oraz platformy wymiany danych i informacji,
- zestawienia dobrych praktyk,

3) Poprawa otoczenia prawnego zakładająca m. in.:

- silniejsze wykorzystanie elementu jakości w procedurze zamówień publicznych,
- uproszczenie stosowania zasad pomocy publicznej w przypadku usług społecznych i lokalnych,
- zwiększenie znaczenia kryteriów i warunków pracy w zamówieniach publicznych.

Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu: uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE

Komunikat został wydany w dniu 20 września 2011 roku. Komisja podkreśla w nim znaczenie wolontariatu dla tworzenia i rozwijania kapitału ludzkiego oraz społecznego. Uznaje go za jeden z kluczowych czynników integracji i wzrostu zatrudnienia oraz element poprawy spójności społecznej. Zaznacza, że wolontariusze uczestniczą w kształtowaniu społeczeństwa europejskiego, a część z nich aktywnie współtworzy Europę obywatelską. Ponadto, wolontariat przyczynia się do realizacji Strategii „Europa 2020” (w szczególności do osiągnięcia w perspektywie roku 2020 docelowej stopy zatrudnienia w UE wynoszącej 75%). Dzieje się tak, gdyż wolontariat umożliwia zdobywanie i podnoszenie kompetencji oraz przystosowywanie się do zmian na rynku pracy.

1.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne

Krajowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Raport Polska 2030

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” stanowi podstawę diagnostyczną dla przygotowywanych strategii rozwoju. Wskazuje wyzwania w perspektywie do 2030 roku, obejmujące następujące obszary:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się także na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie roku 2030:

- warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- rozwój produktywności i innowacyjności,
- efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

W aspekcie rozwoju kapitału społecznego, podkreśla się rosnące znaczenie usieciowienia społeczeństwa, niosące za sobą zmianę dotychczasowych więzi społecznych. Zaakcentowana jest rola nowoczesnych form komunikacji masowej rewolucjonizujących komunikację publiczną. Wzrost kapitału społecznego wymaga stymulowania wzrostu wzajemnego zaufania, naprawy infrastruktury instytucjonalnej państwa, zwiększenia troski o dobro wspólne, poprawy jakości przestrzeni i debaty publicznej, wspierania aktywności obywatelskiej – indywidualnej oraz zinstytucjonalizowanej – a także zwiększenia roli potencjału kreatywnego i intelektualnego.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Celem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (dalej DSRK) jest analiza oraz charakterystyka warunków niezbędnych dla rozwoju Polski w kluczowych obszarach na tle UE oraz procesów gospodarczych zachodzących w świecie. Na tej podstawie sformułowane są wnioski oraz ich przełożenie na konkretne decyzje oraz propozycje powiązanych z nimi projektów. W DSRK przedstawiono wizję rozwojową w perspektywie do roku 2030. Identyfikuje się tutaj wyzwania stojące przed gospodarką i społeczeństwem oraz trzy obszary strategiczne: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. Celem jest rozwój mierzony poprawą jakości życia Polaków (wzrost PKB na mieszkańca w odniesieniu do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej) dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, co pozwala na modernizację kraju.

W DSRK wskazano 11 celów strategicznych, od których zależy rozwój cywilizacyjny kraju oraz powiązane z nimi projekty przeznaczone do realizacji. W części dotyczącej kapitału społecznego znajdują się m. in. następujące założenia:

- stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej,
- wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (dalej ŚSRK 2020) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W dokumencie, odnosząc się do kluczowych decyzji zawartych w DSRK, wskazuje się strategiczne zadania państwa, których podjęcie jest konieczne w perspektywie najbliższych 10 lat w celu wzmocnienia procesów rozwojowych. Dokument stanowi bazę dla dziewięciu strategii zintegrowanych. W ŚSRK 2020 wytyczono obszary strategiczne, na których koncentrować się będą główne działania oraz określono, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. W perspektywie niniejszego dokumentu strategicznego szczególnie istotne są następujące kwestie:

- wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela,
- rozwój kapitału ludzkiego,
- integracja społeczna,
- zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020

Dokument obejmuje zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej. W ramach tego obszaru mają być realizowane działania zmierzające do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. Przyjmuje się, że proces wdrożenia Strategii będzie obejmował takie działania jak:

- projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej,
- upowszechnienie i wdrażanie rozwiązań zwiększających kontrolę społeczną nad działaniami administracji publicznej wszystkich szczebli,
- stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami,
- różnorodne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum

publicznym,

- rozwijanie i promocja indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej odpowiedzialności biznesu,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy,
- stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego,
- ułatwienie działalności organizacji obywatelskich,
- wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji

W dokumencie, wobec zidentyfikowania w diagnozie podstawowych problemów związanych z ubóstwem oraz zapisów Strategii Rozwoju Kraju, wskazano zadania, które powinny być traktowane priorytetowo w realizacji polityki społecznej w zakresie przeciwdziałania ubóstwu, tj.:

- rozwiązania polityki zatrudnienia i wsparcia osób bez pracy dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (transfer dochodów, aktywna integracja);
- rozwiązania polityki rodzinnej, które z jednej strony wzmacniają ubóstwo w rodzinach wielodzietnych, a z drugiej – utrudniają podjęcie decyzji o założeniu rodziny i posiadaniu dzieci (usługi społeczne użyteczności publicznej, polityka mieszkaniowa);
- wyzwania demograficzne i zdrowotne społeczeństwa związane z solidarnością pokoleń (usługi na rzecz dzieci, usługi wobec osób starszych, polityka senioralna).

Na podstawie wskazanych obszarów w dokumencie wyznaczono cel główny, tj. zmniejszenie liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzrost spójności społecznej. Wyznaczono również cele operacyjne:

- cel operacyjny 1: Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży;
- cel operacyjny 2: Gwarancje dla przyszłości młodzieży;
- cel operacyjny 3: Aktywna osoba i zintegrowana rodzina – odpowiedzialne lokalne środowisko;
- cel operacyjny 4: Zapobieganie niepewności mieszkaniowej;
- cel operacyjny 5: Aktywni seniorzy bezpieczni, potrzebni.

Cele te przekładają się na priorytety i obszary poszczególnych działań.

1.2.3. Samorządowe dokumenty strategiczne

Samorządowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Dolnośląskiego do roku 2020

Celem głównym zawartym w Strategii Polityki Społecznej Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku jest: „ZAPEWNIENIE MIESZKAŃCOM WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO WYSOKIEJ JAKOŚCI ŻYCIA, DOPASOWANIE USŁUG SPOŁECZNYCH DO POTRZEB MIESZKAŃCÓW, INTEGRACJA SPOŁECZNA”.

W dokumencie wskazano obszary, a w ich ramach określono priorytety działania:

Priorytet 1. Wzmacnianie potencjału rodzin dolnośląskich.

Priorytet 2. Rozwój usług społecznych mających na celu wsparcie osób i grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Priorytet 3. Przeciwdziałanie uzależnieniom.

Priorytet 4. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Priorytet 5. Aktywizacja społeczna osób starszych do działania.

Priorytet 6. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

Priorytet 7. Rozwój sprzyjający wykorzystaniu zasobów na rynku pracy.

Priorytet 8. Promocja aktywnej polityki społecznej jako narzędzia integracji społecznej.

Priorytet 9. Wsparcie idei społeczeństwa obywatelskiego.

Priorytet 10. Pobudzanie i promowanie innowacji w obszarze polityki społecznej.

Priorytet 11. Doskonalenie jakości systemu usług społecznych systemie pomocy społecznej.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Wołów –aktualizacja

Zaktualizowana Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Wołów wskazuje potencjał rozwojowy miasta i gminy, uwzględniając ponadto wyzwania nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020, w szczególności w odniesieniu do wyzwań zidentyfikowanych w Strategii Europa 2020 oraz innych unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych, a także zagadnień związanych ze zintegrowanym i innowacyjnym podejściem do planowanych w Strategii przedsięwzięć.

Wśród celów strategicznych wskazano cel strategiczny nr 3 zakładający maksymalizację standardu życia mieszkańców gminy, który zaakcentowano w ośmiu celach operacyjnych:

- Cel operacyjny 3.1. Rozwój infrastruktury technicznej gminy.
- Cel operacyjny 3.2. Stymulowanie rozwoju małej przedsiębiorczości.
- Cel operacyjny 3.3. Wspieranie obszarów rolniczych.
- Cel operacyjny 3.4. Wysoka jakości kształcenia na poziomie podstawowym.
- Cel operacyjny 3.5. Optymalne gospodarowanie zasobami mieszkaniowymi gminy.
- Cel operacyjny 3.6. Wzrost skuteczności pomocy społecznej.
- Cel operacyjny 3.7. Bezpieczeństwo publiczne.
- Cel operacyjny 3.8. Poprawa estetyki i atrakcyjności przestrzeni publicznej oraz integracja i aktywizacja mieszkańców.

W siatce celów operacyjnych szczególną uwagę należy zwrócić na pozycję 3.6, tj.: wzrost skuteczności pomocy społecznej, który obejmuje następujące zadania:

- aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wołów 2008-2015 z uwzględnieniem zapisów Strategii Rozwoju Gminy,
- wspieranie działalności poradni psychologiczno-pedagogicznej zlokalizowanej w Wołowie prowadzącej działalność ukierunkowaną na wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny, m.in. poprzez:
  - bliższą współpracę poradni ze szkołami podstawowymi na terenie gmin, np. w zakresie doradztwa i poradnictwa psychologicznego na terenie szkół w dokonywaniu wyboru kierunków kształcenia i zawodu, wprowadzenia zagadnień dotyczących życia gospodarczego oraz aktywnego wchodzenia na rynek pracy do szkół ponadpodstawowych;
  - realizację programów, których celem jest pedagogizacja rodziców, podniesienie motywacji uczniów do nauki i umiejętności radzenia sobie ze stresem, integracja klas rówieśniczych, uczenie umiejętności społecznych, aktywizacja w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, agresji i przemocy;
- wspieranie działalności świetlic socjoterapeutyczno-środowiskowych poprzez sukcesywne podnoszenie standardu świadczonych usług w zakresie poradnictwa psychologicznego oraz standardu ich wyposażenia umożliwiającego organizację warsztatów i spotkań rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży,
- współpraca gminy (MOPS) z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi poprzez realizację wspólnych projektów, np. z zakresu organizacji wyjazdów sportowo-integracyjnych dla dzieci i młodzieży ze środowisk dotkniętych problemem uzależnień, ubóstwa i bezrobocia, klubów sportowych oraz innych form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży w Gminie,
- inicjowanie działań mających na celu kształtowanie lokalnej polityki dotyczącej obrotu napojami alkoholowymi,
- wspieranie MOPS w zakresie ograniczenia zagrożeń wynikających z uzależnień i przemocy poprzez zwiększenie dostępności pomocy terapeutyczno-rehabilitacyjnej osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem, a także pomoc ich rodzicom (wsparcie psychospołeczne, prawne),
- poprawa sytuacji osób niepełnosprawnych i starszych poprzez organizację spotkań integracyjnych, wyjazdów kulturalno-integracyjnych, zmniejszanie deficytów infrastrukturalnych,

- wspieranie przez gminę działań organizacji pozarządowych na rzecz pozyskania dofinansowywania i dotacji dla projektów z zakresu pomocy społecznej w gminie (doradztwo i wymiana doświadczeń w zakresie pozyskiwania finansowania ze źródeł zewnętrznych),
- stworzenie gminnego planu działań w związku ze zwiększającym się zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze, środowiskowe i stacjonarne oraz dzienne ośrodki wsparcia dla osób starszych – opracowanie prognozy i koniecznego planu działań z zakresu rozwoju usług w tym zakresie,
- stworzenie kompleksowego systemu wsparcia dla rodziny w kryzysie,
- wzmocnienie działań służb socjalnych.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. Charakterystyka Gminy

Gmina Wołów jest gminą miejsko- wiejską położoną w północnej części województwa dolnośląskiego. Razem z gminą Brzeg Dolny i gminą Wińsko tworzy ona powiat wołowski. Gmina ma charakter przemysłowo- usługowo-rolniczy z dobrze rozwiniętym sektorem leśnym. Jej powierzchnia całkowita wynosi 331 km²., z czego miasto zajmuje 19 km². Sieć osadniczą tworzy miasto Wołów oraz 41 wsi (w tym 37 sołectw) i 6 przysiółków. Z danych Urzędu Miejskiego w Wołowie w 2013r. gminę zamieszkiwało 22.387 osób zameldowanych na pobyt stały.

Wołów pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjno-usługowego, w którym mieści się Urząd Gminy. Miasto Wołów jest głównym ośrodkiem edukacyjnym w gminie, będąc zarazem centrum szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego (średniego). W przypadku ostatniego szczebla edukacyjnego świadczy także usługi dla pozostałych gmin powiatu wołowskiego. Prawie 75% pracujących stanowili mieszkańcy miasta Wołów, co powoduje, że miasto jest również głównym ośrodkiem pracy dla mieszkańców gminy. Do największych sołectw pod względem liczby ludności zaliczyć można Lubiąż i Mojęcice. Wśród najmniejszych wyróżnia się sołectwo Mikorzyce, Golina i Sławowice.

Tabela 2.1.1 Wybrane dane statystyczne dotyczące gminy Wołów

WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	2010	2012	2013	Powiat 2013
Ludność	22491	22423	22387	47569
Ludność na 1 km ²	69	69	69	70
Liczba kobiet w przeliczeniu na 100 mężczyzn	103	103	103	104
Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	51,8	52,7	53,1	53,6
Dochody budżetu gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	2335	2368	2650	2770
Wydatki budżetu gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	2465	2452	2611	2718
Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca	5	4	4	5
Mieszkania oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. ludności	35	33	40	37
Osoby pracujące w przeliczeniu na 1000 ludności	191	180	167	179
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	12,3	13,5	12,7	12,1
Ludność (w % ogółu ludności)korzystająca z instalacji: - wodociągowej	91,4	91,6	91,5	93,9
- kanalizacyjnej	59,4	63,4	63,3	61,1
- gazowej	50,9	51,5	51,4	49,6

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Najistotniejszymi problemami w obszarze demografii są intensywnie postępujące zjawisko starzenia się społeczności oraz znacząca skala wyjazdów mieszkańców na stałe (tendencje ogólnokrajowe). Istotnym problemem w gminie jest również zauważalny w ostatnich latach wzrost liczby osób bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym. W roku 2008 udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym wynosił jedynie 9,2%. W roku 2013 wynosił już 12,7%. Zmieniał się również procentowy udział osób korzystających z pomocy społecznej, który w latach 2010-2012 kształtował się

następująco: 11,9%, 11,1%, 8,4%. Władze gminy sukcesywnie zwiększają nakłady finansowe na pomoc społeczną co w pewnej mierze przyczynia się do spadku osób korzystających ze wsparcia, jeżeli założymy, że spadek osób korzystających z pomocy społecznej nie jest wynikiem niedoinformowania potrzebujących lub nie jest spowodowany jakimkolwiek innym czynnikiem.

Tabela 2.1.2 Wybrane dane gospodarcze

	Powiat	Gmina
Podmioty gospodarki narodowej:		
- ogółem	3919	2012
w tym w sektorze: - rolniczym	144	75
- przemysłowym	296	141
- budowlanym	616	328
Podmioty gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. ludności	824	877
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. ludności	557	605
Podmioty w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1265	1342

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych powiatu skupiona jest w Wołowie, co przyczynia się do jego rozwoju gospodarczego i społecznego. Gospodarka opiera się na przemyśle budowlanym, transporcie, rzemiośle i handlu. Pośród małych i średnich przedsiębiorstw na uwagę zasługują dobrze prosperujące firmy rodzinne: Firma Borzyński, Okno-Piast, Kotar czy Terbud. W zasobach miasta i gminy znajdują się także uzbrojone tereny pod inwestycje i budownictwo mieszkaniowe, a 10-letni okres ulgi podatkowej, jaką proponuje inwestorom miasto jest znaczącym atutem dla potencjalnych inwestorów. Region należy do najcieplejszych w Polsce, co sprzyja rolnictwu. Na terenie Gminy znajdują się rozległe lasy (stanowią ponad 40% ogólnej powierzchni), łąki, rzeki, stawy rybne. Prosperują również liczne gospodarstwa agroturystyczne oraz łowiska położone malowniczo

wśród lasów. Jest tu wiele rzadkich roślin i zwierząt. W trosce o ich ochronę utworzono Park Krajobrazowy Dolina Jezierzycy.

2.2. DEMOGRAFIA

Gmina Wołów stanowi jedną z najludniejszych gmin na Dolnym Śląsku (25. miejsce na 169 gmin, 7. miejsce wśród gmin miejsko-wiejskich, najwięcej mieszkańców wśród gmin powiatu wołowskiego). Według danych GUS w 2013 r. gminę zamieszkiwało 22 939 osób, z czego nieco ponad 55% to mieszkańcy miasta Wołów.

Przyrost naturalny decyduje o strukturze demograficznej każdego kraju. Definiuje się go jako różnicę pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów. Wartość dodatnia oznacza, iż liczba urodzeń przewyższa liczbę zgonów, natomiast wartość ujemna wskazuje na sytuację odwrotną. W gminie notujemy ujemny przyrost naturalny, kształtujący się w 2013 roku na poziomie -9. Z końcem 2013 roku ludność gminy Wołów liczyła 22 387 osób. Struktura ludności według płci w gminie Wołów odzwierciedla strukturę ludności typu regresywnego. Jest to spowodowane stosunkowo dużą liczbą ludności w wieku 20-30 lat oraz 45-60 lat. Wskaźniki liczby zgonów i urodzeń żywych na 1000 mieszkańców wykazują się dużą zmiennością i oscylują w granicach 7,7 i 11,5 .

Na zmiany liczby ludności poza przyrostem naturalnym, mają również wpływ migracje wewnętrzne i zewnętrzne. W roku 2013 saldo migracji dla gminy Wołów było ujemne i wynosiło -9. Oznacza to, że więcej ludności emigruje z gminy, niż do niej imigruje. Należy jednak zaznaczyć, że jest to głównie wynik migracji wewnętrznych. Duża część osób szczególnie młodych, chcąc kontynuować naukę wybiera Wrocław, jako ośrodek zapewniający edukację na poziomie wyższym. Wymykanie ludności wynika również z przyciągania przez Wrocław do pracy.

Tabela 2.2.1 Wybrane dane demograficzne gminy Wołów w 2013 roku

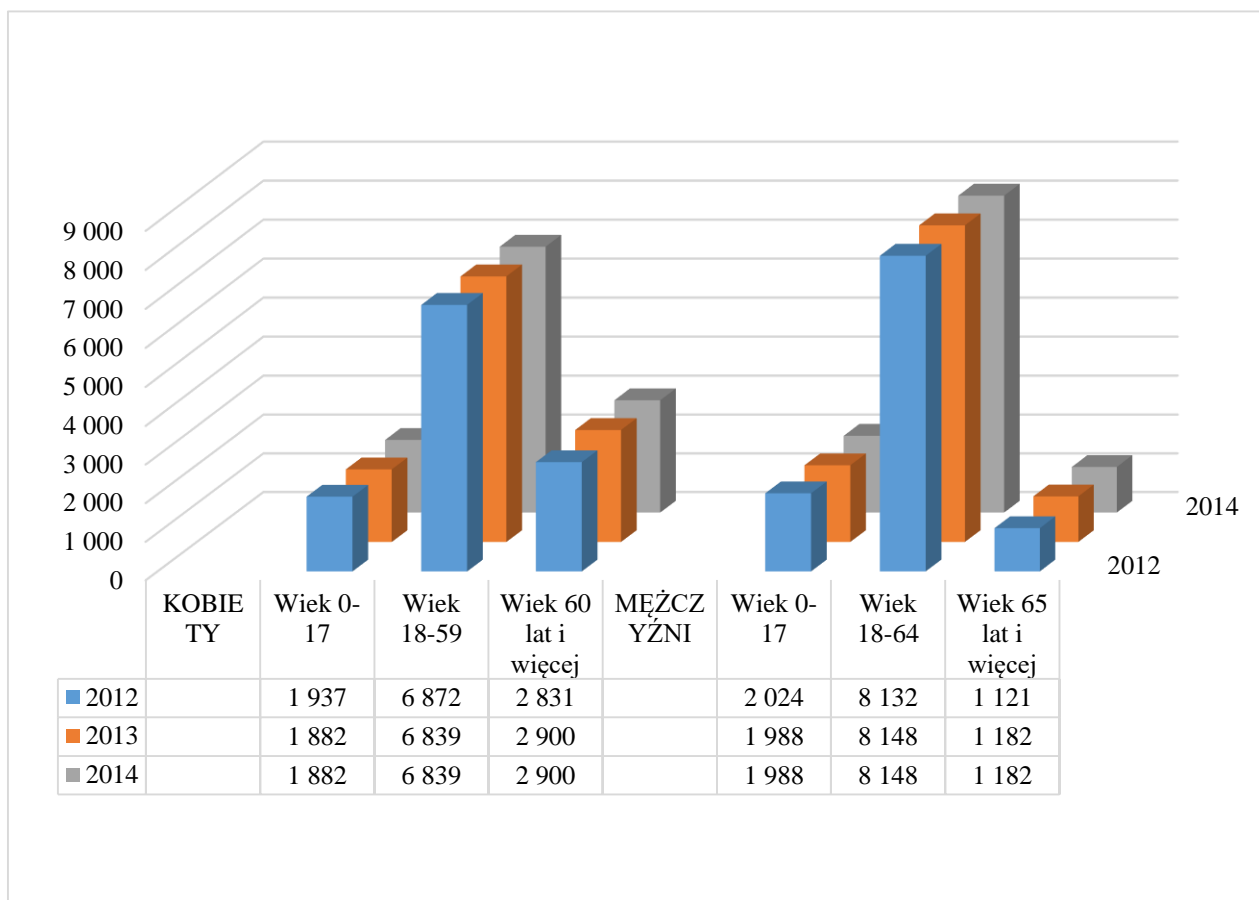
	Powiat	Gmina	Powiat=100	Osoby
Ludność	47569	22387	48,2	300
w tym: kobiety	24301	11621	47,8	250
Urodzenia żywe	474	217	45,8	
Zgony	510	218	42,7	200
Przyrost naturalny	-36	-1	x	150
Saldo migracji	-128	-9	x	100
Ludność w wieku:				50
- przedprodukcyjnym	8097	3870	47,8	0
- produkcyjnym	30974	14987	48,4	-50
- poprodukcyjnym	8498	4082	48,0	

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Wołów jest porównywalna ze strukturą demograficzną województwa, jak i całej Polski. W przypadku tej gminy starzenie się lokalnej społeczności jest procesem postępującym i w najbliższych latach będzie się nasilało. Warto zauważyć, że w przypadku liczby osób w wieku produkcyjnym, do roku 2010 notowano stały wzrost, aż do poziomu 15 985 mieszkańców. Od 2010 do 2013 liczba osób w wieku produkcyjnym spadła do 15 680 osób. Z powyższej analizy wynika, że coraz mniejsza ilość mieszkańców uzyskuje dochód z tytułu pracy. Z całkowitej liczby mieszkańców gminy nieco ponad 68% stanowi ludność w wieku produkcyjnym (niecałe 14% znajduje się w wieku przedprodukcyjnym, a niecałe 18% – w wieku poprodukcyjnym).

Wykres 2.2.1 Wybrane dane demograficzne gminy Wołów w 2014 roku

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej (2015).

Jak wynika z analiz Głównego Urzędu Statystycznego, liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie w przyszłości ulegać zwiększeniu, czego determinantem jest malejąca dzietność rodzin oraz wydłużający się średni okres życia. Tendencja ta jest zauważalna już na powyższym wykresie.

2.3. Problemy społeczne w perspektywie Ośrodka Pomocy Społecznej

Organizację systemu pomocy społecznej, zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania a także zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej określa ustawa o pomocy społecznej. Według ustawy pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, która ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2.1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3.1). Ustawa o pomocy społecznej określa, przyczyny ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej. Art. 7 stanowi: pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

1. ubóstwa,
2. sieroctwa,
3. bezdomności,
4. bezrobocia,
5. niepełnosprawności,
6. długotrwałej lub ciężkiej choroby,
7. przemocy w rodzinie,
8. potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
9. potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
10. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
11. trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy,
12. trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
13. alkoholizmu lub narkomanii,
14. zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
15. klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołowie jest jednostką organizacyjną Gminy Wołów, który zgodnie z ustawą o pomocy społecznej realizuje zadania własne oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

Do zadań MOPS w zakresie pomocy społecznej w szczególności należy:

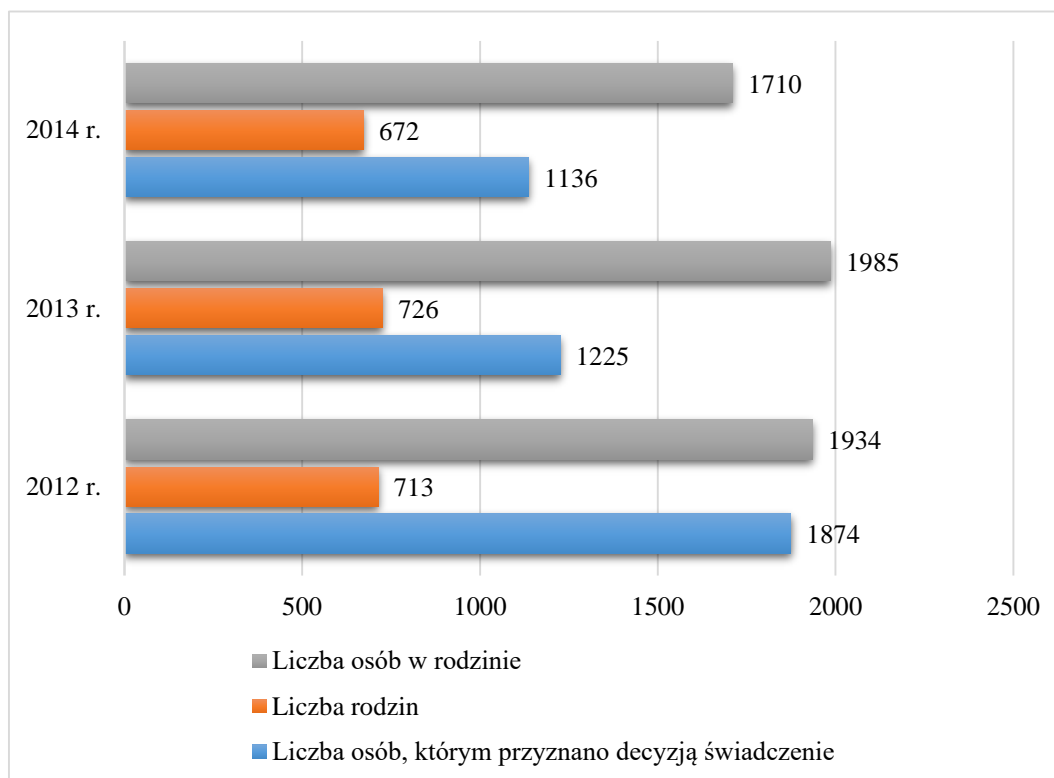
- praca socjalna rozumiana jako działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi,
- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych prawem świadczeń,
- tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej w gminie,

- pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań pomocowych służących zaspokajaniu potrzeb życiowych osób, rodzin i grup społecznych aktywizowanie środowiska lokalnego.

Prowadząc aktywną politykę społeczną Ośrodek obejmuje swoim wsparciem osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym. Działania prowadzone są w oparciu o diagnozę środowiska prowadzona przez pracowników socjalnych. Na terenie Gminy dostrzega się deficyty w obszarze polityki społecznej. W swojej działalności Ośrodek współpracuje z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej. Ośrodek prowadzi interdyscyplinarną współpracę w obszarze przemocy w rodzinie, wspierania rodzin, osób niepełnosprawnych i innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Liczba rodzin korzystająca z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2012-2014 kształtowała się następująco:

Wykres. 2.3.1. Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2012–2014

Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

Wykres 2.3.2. Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej w 2014 roku a ludność gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

Tabela 2.3.1. Wybrane wydatki na system pomocy i świadczenia rodzinne w latach 2012-2014

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata		
	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	5 158 474	5 117 048	5 167 536
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne	49 029	51 389	61 768
85214 Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	1 377 956	938 906	1 625 411
85216 - Zasiłki stałe	387 287	453 707	488 844
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	1 288 949	1 268 298	1 556 109

85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne	57 500	63 881	63 966
usługi opiekuńcze			
85295 - Pozostała działalność (DPS)	184 272	526 684	659 454

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

W tabeli przedstawiono wysokość środków finansowych pozostających w lokalnym systemie polityki społecznej, uwzględniając wydatki na zadania własne pochodzące z budżetu gminy oraz kwoty na zadania zlecone uzyskane z budżetu państwa. Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie należy zauważyć, że zwiększa się udział środków własnych przeznaczanych na pokrycie kosztów pobytu mieszkańców Gminy w domach pomocy społecznej . związane jest to nie tylko ze zwiększającą się liczbą osób umieszczanych w domach pomocy społecznej ale również corocznym wzrostem kosztów utrzymania mieszkańca w poszczególnych placówkach.

Tabela. 2.3.2. Rodzaje świadczeń udzielanych przez MOPS w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Świadczenia pieniężne			
Liczba osób ogółem	450	710	714
Liczba rodzin	428	545	479
Liczba osób w rodzinach	1 143	1 287	1 140
Świadczenia niepieniężne			
Liczba osób ogółem	613	515	422
Liczba rodzin	285	181	198
Liczba osób w rodzinach	791	698	570

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

Większość świadczeń pomocy społecznej jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które w trybie administracyjnym może utrzymać

decyzję MOPS-u w mocy, uchylić ją w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom spełniającym kryterium dochodowego przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów wymienionych w art. 7 ustawy lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej.

Powody przyznawania pomocy przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2012- 2014 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela. 2.3.3 Powody przyznawania pomocy społecznej w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
POWODY UDZIELENIA POMOCY I WSPARCIA			
UBÓSTWO			
Liczba rodzin	425	507	510
Liczba osób w rodzinach	1 115	1 344	1 302
BEZROBOCIE			
Liczba rodzin	492	525	458
Liczba osób w rodzinach	1 439	1 513	1 258
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ			
Liczba rodzin	242	251	269
Liczba osób w rodzinach	541	571	595
DŁUGOTRWAŁA LUB CIEŻKA CHOROBA			
Liczba rodzin	179	208	248
Liczba osób w rodzinach	381	475	542
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH			
Liczba rodzin	114	121	114
Liczba osób w rodzinach	412	448	407
ALKOHOLIZM			
Liczba rodzin	94	113	122
Liczba osób w rodzinach	182	230	232
NARKOMANIA			
Liczba rodzin	3	3	5
Liczba osób w rodzinach	3	4	7
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA			
Liczba rodzin	98	92	81
W TYM: WIELODZIETNOŚĆ			
Liczba rodzin	88	83	70
BEZDOMNOŚĆ			

Liczba rodzin	32	39	40
Liczba osób w rodzinach	37	46	42
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO			
Liczba rodzin	5	10	12
Liczba osób w rodzinach	5	17	26
ZDARZENIA LOSOWE			
Liczba rodzin	7	3	2
Liczba osób w rodzinach	17	11	4
PRZEMOC W RODZINIE			
Liczba rodzin	7	9	8
Liczba osób w rodzinach	22	37	24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej jest ubóstwo oraz bezrobocie. Ubóstwo określa się jako stan, w którym osobie lub grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb uznawanych za niezbędne. Ubóstwo spowodowane jest m.in. bezrobociem, niskim wynagrodzeniem. Zwiększające się trudności na rynku pracy oraz utrzymująca się od wielu lat niekorzystna sytuacja finansowa gospodarstw domowych to główne czynniki, które wpłynęły na pogorszenie sytuacji materialnej części rodzin w Gminie Wołów. Trudne warunki finansowe rodzin wpływają również na ograniczenie kształcenia dzieci. Z tych przyczyn dokonuje się powielanie przez dzieci poziomu wykształcenia i statusu zawodowego oraz materialnego rodziców. Niejednokrotnie świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego stanowią jedyne źródło dochodów. Brak zatrudnienia, które nie jest tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, jest źródłem problemów i zagrożeń. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy, problemy te narastają i rodzą kolejne, takie jak ubóstwo, frustrację, nasila konflikty, nieporozumienia, napięcia w rodzinie i najbliższym otoczeniu. Bezsilność wobec trudnych problemów życiowych, utrata poczucia bezpieczeństwa socjalnego, brak perspektyw awansu społecznego i ekonomicznego często jest przyczyną depresji i ograniczonej zdolności oceny własnego postępowania, czemu towarzyszą zachowania patologiczne jak: przemoc w rodzinie oraz nadużywanie alkoholu. Problem ten zasługuje na zwrócenie większej uwagi i wypracowanie możliwości pomocy, której osoby bezrobotne nie są w stanie uzyskać w Urzędzie Pracy. Należy też dążyć do stworzenia

właściwej współpracy pomiędzy urzędem pracy a ośrodkiem pomocy społecznej w celu maksymalizacji pomocy tej grupie osób.

Jednym z instrumentów współpracy pomiędzy osobą będącą w trudnej sytuacji życiowej a pracownikiem socjalnym jest kontrakt socjalny wprowadzony do ustawy o pomocy społecznej. Definicję kontraktu wprowadza art. 6 pkt 6 ustawy, który przyjmuje, że kontrakt socjalny to pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc. Jego celem jest albo przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny albo wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej czy przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu danej osoby. Na mocy kontraktu powstają zobowiązania i uprawnienia obu stron. Do wykonania pewnych działań w oznaczonym terminie zobowiązują się zarówno pracownik socjalny jak i osoba korzystająca ze świadczeń. Kontrakt służy jasnemu i precyzyjnemu formułowaniu celów ogólnych dotyczących zmiany jaka chcemy osiągnąć. Pomoc przyznawana w ramach kontraktu ma charakter pomocy przejściowej i jako priorytet zakłada wykształcenie u korzystających z niej osób zmiany postawy życiowej. Osoba zaangażowana ma możliwość aktywnego udziału w tworzeniu kontraktu, między innymi poprzez wskazanie na źródła swych problemów. Kontrakt nie jest konieczny do zdiagnozowania problemu lecz ma wytyczyć pracownikowi socjalnemu etapy postępowania a odbiorcy pomocy cele, które ma osiągnąć. I tak ośrodek pomocy społecznej zobowiązuje się do udzielenia wsparcia, a korzystający z pomocy, np. do znalezienia pracy lub podjęcia leczenia odwykowego. Oznacza to, że przy zawieraniu kontraktu konieczne jest zaangażowanie obydwu stron. Warto dodać, że odmowa zawarcia kontraktu socjalnego lub niedotrzymanie jego postanowień mogą stanowić podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchylecia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Tabela. 2.3.4 Praca socjalna i kontrakt socjalny w latach 2012-2014

	Typ działań wartości/Lata	2012	2013	2014
Praca socjalna	Liczba rodzin	96	49	201
	Liczba osób w rodzinach	278	131	555
Kontrakt socjalny	Liczba zawartych kontraktów socjalnych	15	16	11
	Liczba osób ogółem objętych kontraktem	15	16	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

2.4. Kwestia dziecka

Kwestia dziecka i rodziny w polityce społecznej traktowana jest w sposób szczególny. Działalność na rzecz dzieci koncentruje się przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty i systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu różnych zagrożeń życiowych, m.in. poprzez zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, organizowanie pieczy zastępczej, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Rodzina, która funkcjonuje w sposób umożliwiający swoim członkom stały rozwój, jest otwarta na kontakty z otoczeniem, relacje między członkami opierają się na szczerości i wzajemności a role i normy są wyraźnie określone i akceptowane przez poszczególnych członków uważana jest za rodzinę prawidłową. Zaburzenia w realizacji funkcji rodziny lub zanik niektórych z funkcji nazwać można dysfunkcyjnością. W sytuacjach krańcowych dochodzi do pojawienia się zagrożeń i rozpadu rodziny. Rodziny dysfunkcyjne nie są w stanie wypełniać przypisanych im ról społecznych w zakresie wychowawczym co odbija się na przyszłości następnego pokolenia. Na nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny wpływ mają:

- trudna sytuacja materialna i mieszkaniowa
- konflikty wewnątrzrodzinne
- oziębłość emocjonalna
- uzależnienia i przemoc w rodzinie
- nie leczona choroba psychiczna
- bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych, szczególnie w rodzinach niepełnych i wielodzietnych.

Zgodnie z zapisami Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym

zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Tabela 2.4.1 Opieka nad dzieckiem z perspektywy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

Wyszczególnienie	2010	2012	2014
Liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	6	7	5
Liczba dzieci z gminy umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej	19	7	7
Liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	18	13	28
Liczba rodzin zastępczych, związanych na terenie gminy	4	6	5
Liczba usamodzielnionych dzieci z terenu gminy	4	1	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie.

Ważnym elementem systemu wspierania rodziny zagrożonej wykluczeniem jest system stypendialny dla uczniów oraz system świadczeń rodzinnych oraz system świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych. Świadczeniami pomocy materialnej o charakterze socjalnym są:

- stypendium szkolne,
- zasiłek szkolny.

Uchwała NR XXXVI/237/2012 Rady Miejskiej w Wołowie z dnia 29 listopada 2012r. określa regulamin udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Gminy Wołów.

Tabela 2.4.2 Edukacja w gminie w latach 2011-2014

EDUKACJA	2010/11	2012/13	2013/14
Placówki wychowania przedszkolnego	10	13	14
w tym: przedszkola	3	5	5
Miejsca w przedszkolach	467	557	595
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	626	750	772
w tym: w przedszkolach	433	553	546
Szkoły podstawowe	10	10	10
Uczniowie szkół podstawowych	1258	1238	1249
Szkoły gimnazjalne	7	7	7
Uczniowie szkół gimnazjalnych	887	722	677
Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach:			
- podstawowych	17	17	16
- gimnazjalnych	20	18	18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Od 2012 roku rodziny mające trudności w pełnieniu ról opiekuńczych i wychowawczych wspierane są przez asystentów rodziny, którzy pomagają w przezwyciężaniu trudności związanych z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. Asystent ma za zadanie ułatwić rodzicom wypełnianie ról społecznych, aby rodzina mogła normalnie funkcjonować. Jego zadaniem jest również nie dopuścić do umieszczania dzieci poza rodziną w placówkach lub rodzinach zastępczych. Jeśli dzieci znajdują się pod pieczę zastępczą, rolą asystenta są działania na rzecz ich jak najszybszego powrotu do rodziny. Asystenci m.in. wspierają te osoby, które pochodzą z rozbitych rodzin, a teraz same, w dorosłym życiu mają problemy rodzinne i potrzebują pomocy w odzyskiwaniu zdolności samodzielnego funkcjonowania. Możliwość taka wynika z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Powierzając asystentowi pracę z rodziną, uwzględnia się przede wszystkim zakres pomocy, jaka powinna być jej udzielona. Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną za jej zgodą i z jej aktywnym

udziałem, motywując rodzinę do aktywnego współdziałania w realizacji planu pracy z rodziną. Zadaniem asystenta rodziny jest przede wszystkim udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w uzyskaniu zatrudnienia, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego. Oznacza to pomoc bardzo wszechstronną – od pomocy w codziennych obowiązkach domowych - uczeniu racjonalnego gospodarowania, żywienia, sprzątanania itp. do pomocy przy poszukiwaniu zatrudnienia, załatwianiu spraw urzędowych. Asystent rodziny pracuje z całą rodziną, ponieważ ich problemy są zwykle ściśle powiązane. Asystent rodziny podpowiada m. in. jak gospodarować pieniędzmi, żeby ich wystarczyło, przekonuje, że trzeba płacić czynsz i gotować dzieciom obiady. W dalszej kolejności rozwiązuje problemy i konflikty, które występują w rodzinie. Bez ich rozwiązania często trudno wyeliminować uzależnienia, przemoc czy zaniedbywanie dzieci, nie mówiąc już o stałej pracy czy uzupełnianiu wykształcenia. Oczywiście, aby być skutecznym asystent musi mieć dobry kontakt i zaufanie podopiecznych. Dopiero wtedy jest możliwe określenie dalszych ich potrzeb i perspektyw oraz opracowanie planu pracy z rodziną (we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z zespołem interdyscyplinarnym, określającym cel, spodziewane efekty, zakres działań oraz role wszystkich osób). Zadaniem asystenta jest również wzbudzenie w podopiecznych wiary w swoje możliwości oraz motywowaniu do podejmowania działań do tej pory uznawanych za niemożliwe, uświadomienie im, że to do nich zależy los ich rodziny. Przy wykonywaniu swoich obowiązków asystent współpracuje z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.

Uchwałą NR XLVI/290/2013 Rady Miejskiej w Wołowie z dnia 29 maja 2013r. wprowadzono do realizacji Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Wołów na lata 2013-2015. Celem głównym Programu jest stworzenie optymalnych warunków do wychowywania dzieci w rodzinie biologicznej oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych. Cele szczegółowe to:

- wspieranie rodziny w wychowaniu dziecka oraz pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- praca z rodziną w celu zapobiegania sytuacji kryzysowej,
- zapewnienie bezpieczeństwa dziecku i rodzinie.

W realizację Programu zaangażowane są wszystkie instytucje działające na terenie Gminy Wołów na rzecz dzieci i rodziny.

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności czy niepełnosprawności. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków, nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez

pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może to także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przejmowania przez dzieci negatywnych wzorców osobowych, a w konsekwencji – dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz konieczność zwiększenia puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna.

Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest:

1. z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
2. ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. W pracy socjalnej wykorzystuje się techniki i metody stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na dochód.

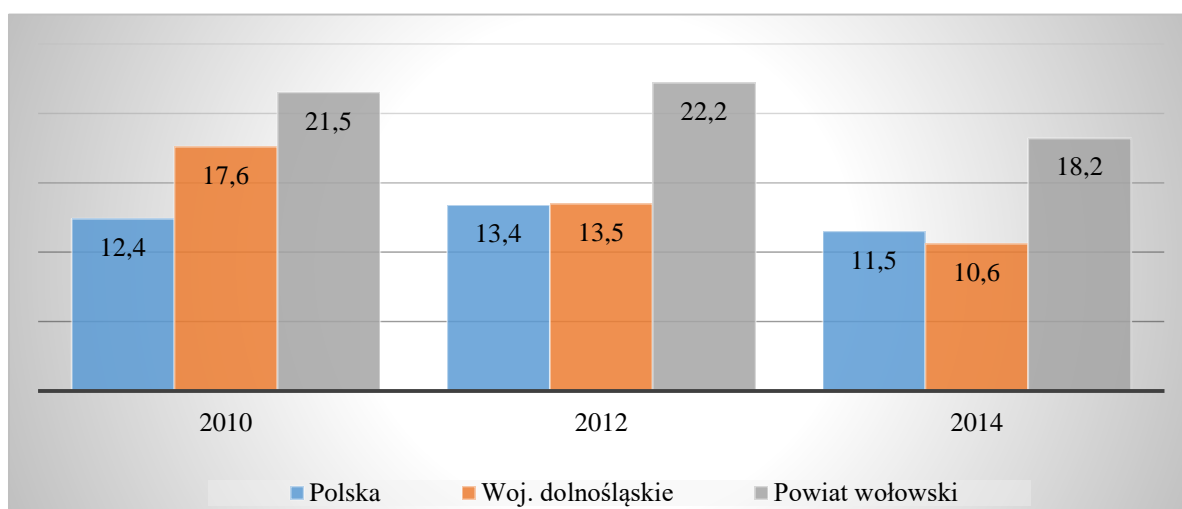
Pomoc w ramach pracy socjalnej obejmuje:

- a. udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych,

- b. poradnictwo dotyczące udzielania pomocy przez właściwe instytucje państwowe, samorządowe i organizacje pozarządowe,
- c. pobudzanie społeczności lokalnej i inspirowanie do działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, środowisk społecznych.

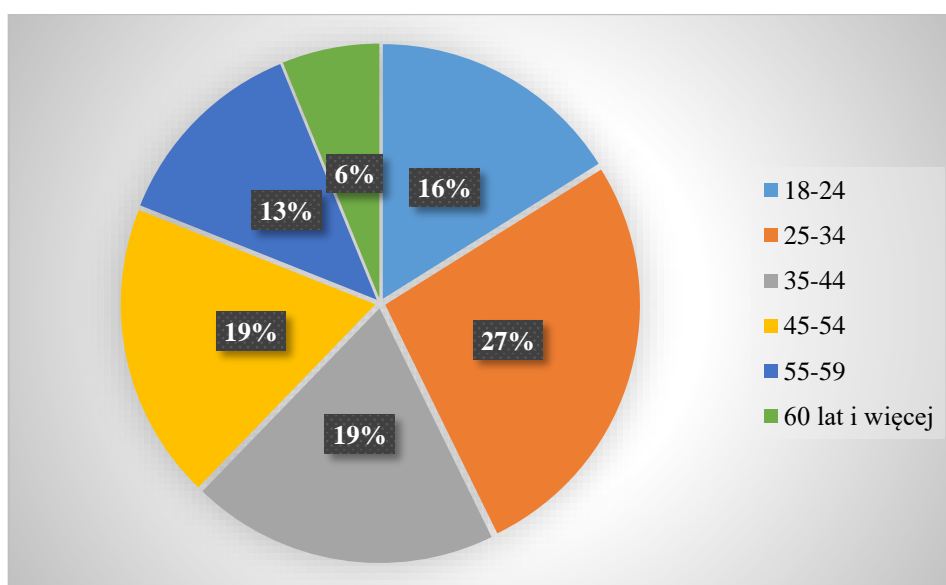
Praca socjalna prowadzona jest z osobami i rodzinami w celu wzmocnienia lub rozwinięcia ich aktywności i samodzielności życiowej, np. organizowanie wsparcia środowiskowego, udzielanie informacji, organizowanie porad i konsultacji specjalistycznych, kwalifikowanie do różnorodnych form pomocy w postaci świadczeń usługowych, rzeczowych i finansowych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia.

Wykres 2.5.1 Stopa bezrobocia w powiecie, w województwie i w kraju w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołowie.

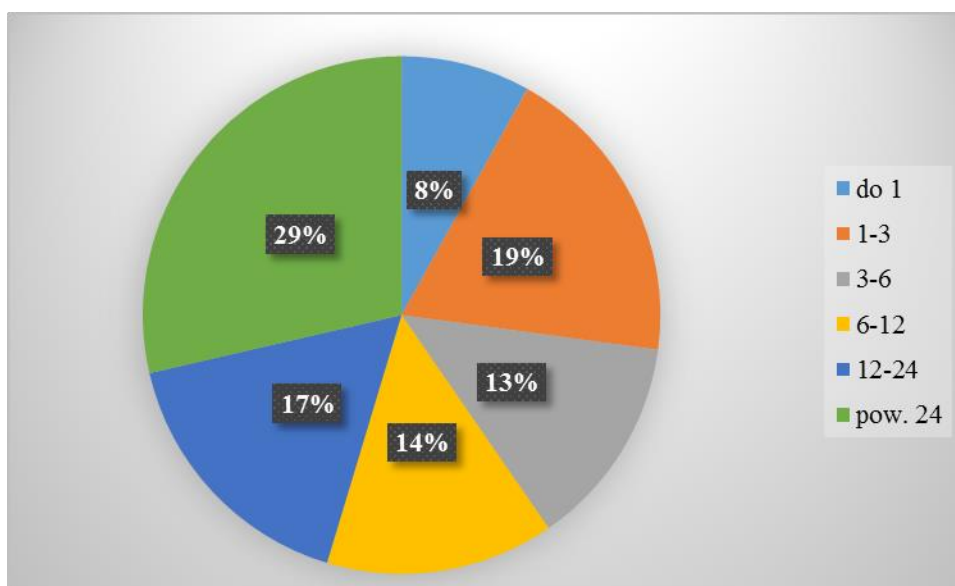
Wykres 2.5.2 Bezrobotni z terenu gminy według wieku z końcem 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołowie.

Z końcem 2014 roku w grupie bezrobotnych najczęściej było ludzi młodych, często nieposiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Było to porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokój budziła również grupa osób, które przekroczyły 45. rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej jest znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym wykresie.

Wykres 2.5.3 Bezrobotni według okresu pozostawania bez pracy z końcem 2014 roku

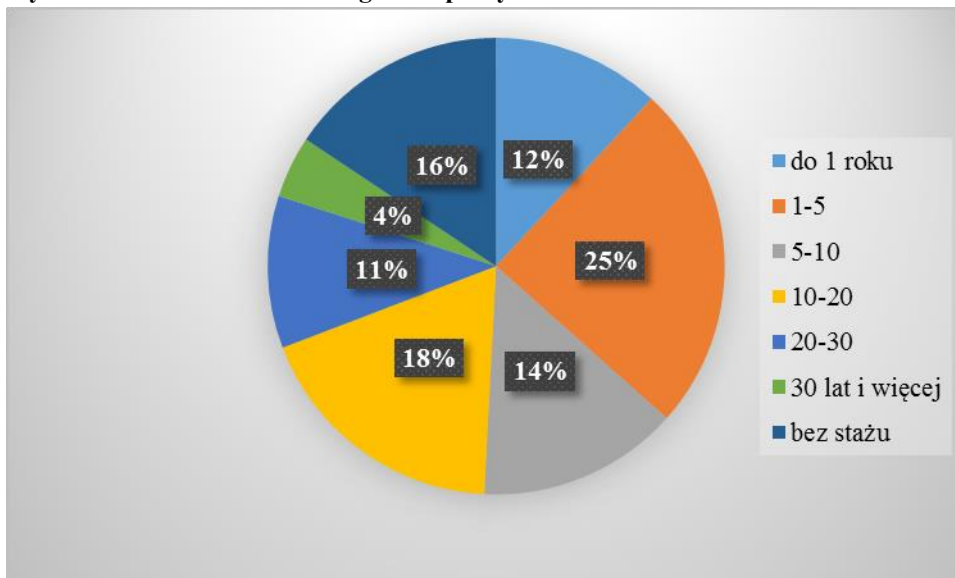

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołowie.

Długotrwale bezrobotni, którzy z końcem 2014 roku stanowili najliczniejszą grupę pozostających bez pracy w gminie, często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia. Dlatego też trzeba się zastanowić nad sposobem rozwiązania tego problemu. Jest to duże wyzwanie dla urzędu pracy jak i ośrodka pomocy społecznej aby zaktywizować tę grupę i uchronić ją przed wykluczeniem społecznym.

Wykres 2.5.4 Bezrobotni według stażu pracy z końcem 2014 roku

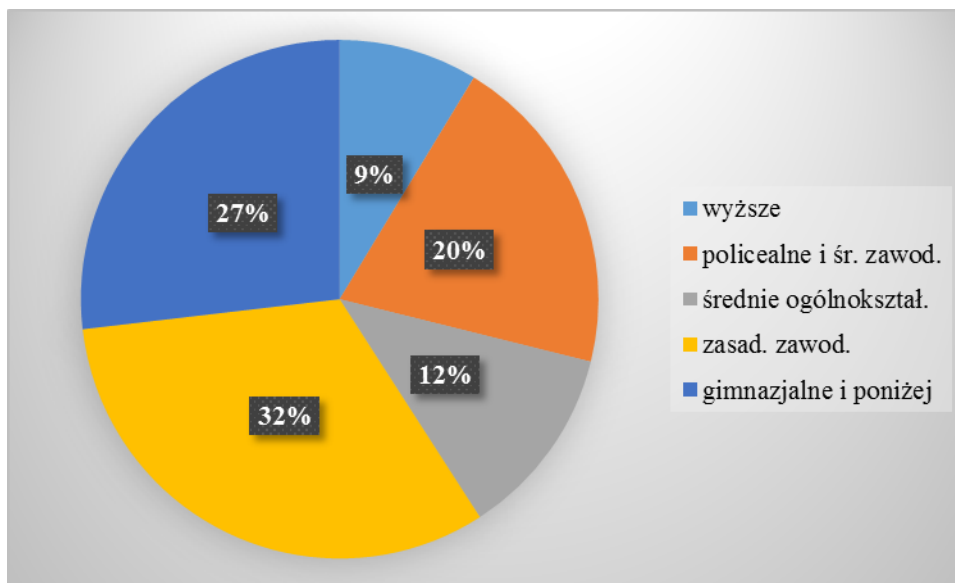
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołowie.

Staż pracy warunkujący zdobycie doświadczenia zawodowego jest cechą niezwykle pożądaną przez pracodawców. Z końcem 2014 roku najliczniejsze grupy bezrobotnych w gminie stanowiły osoby bez stażu pracy oraz ze stażem wynoszącym od roku do 5 lat. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy zatem zwrócić szczególną uwagę na absolwentów, aby mieli oni możliwość podjęcia pierwszej pracy.

Poziom i struktura bezrobocia nierozzerwalnie związana jest z oferowaną przez przedsiębiorców liczbą wolnych miejsc pracy. Tymczasem problemy w gospodarce przyniosły zahamowanie wzrostu zatrudnienia i spadek liczby ofert pracy.

Powiatowy urząd Pracy w Wołowie realizuje różnorodne formy aktywizacji tj. roboty publiczne, staże, szkolenia i przekwalifikowania, środki na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, koszty doposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy, prace społecznie-użyteczne w celu ograniczenia stopy bezrobocia w powiecie wołowski. Źródłami finansowania programów i projektów są środki z Funduszu Pracy przekazywane w ramach algorytmu, środki pozyskane w ramach programów specjalnych i pilotażowych oraz środki z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz środki pochodzące z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na aktywizację osób niepełnosprawnych.

Wykres 2.5.5 Bezrobotni według wykształcenia z końcem 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołowie.

Z końcem 2014 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym – takich mieszkańców w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Problem bezrobocia w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych, szczególny nacisk musi być położony na szkolenia, doksztalcanie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. Kwestia uzależnień i przemoc w rodzinie

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan

zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utratę zatrudnienia, narkomanii natomiast sprzyjają powszechność oraz dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz doznających przemocy w rodzinach z problemem uzależnień jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wołowie zawiera poniższa tabela.

Tabela 2.6.1 Analiza danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wołowie na przestrzeni lat 2010 -2015

wyszczególnienie	ROK					
	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Liczba posiedzeń	24	19	22	23	22	24
Liczba wydanych postanowień administracyjnych w sprawie wydania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	35	67	77	67	65	67
Liczba wniosków skierowanych do komisji o wszczęcie procedury zobowiązania do leczenia	75	99	107	107	75	52
Liczba wniosków skierowanych do komisji przez: Policję Rodzinę Pomoc Społeczną Kuratora inny (kto?)	KPP -41 Rodzina-20 MOPS-8 Prokurator-1 Znajomy-1 Kurator-3	KPP-58 Rodzina-23 MOPS-11 Sąd-6 Prokurator-1	KPP-57 Rodzina-29 MOPS-12 GOPS-1 Sąd-6 Sąsiedzi-1 Os.	KPP-50 Kurator-14 MOPS-19 Rodzina-24	KPP-28 Kurator-5 MOPS-20 Rodzina-22	KPP-16 Rodzina-17 MOPS-8 Kurator-1 Sąd-10

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wołów na lata 2016 - 2026

	Zespół Interdys.-1		Prywatna-1			
Liczba osób zaproszonych na komisję	73	99	107	107	75	58
Liczba osób, które się zgłosiły	39	43	68	59	44	b.d.
Liczba wydanych opinii o wsparcie/sfinansowanie realizacji działań profilaktycznych	68	45	60	69	85	91
Liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	15	19	b.d.	21	24	b.d.
Liczba wniosków skierowanych do sądu w sprawie zobowiązania do leczenia odwykowego	13	32	36	16	23	28
Liczba osób, które podjęły leczenie bez kierowania sprawy do sądu, po przeprowadzeniu przez Komisję rozmowy motywującej	24	27	42	83	86	93

Źródło: dane z GKRPA w Wołowie

Aby skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych. W przypadku gminy działania te wyznaczane są w ramach Gminnego Programu Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a ich inicjowanie należy do samorządu lokalnego. Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom w gminie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która realizuje szeroką działalność profilaktyczną oraz prowadzi postępowanie wobec osób nadużywających alkoholu.

Zasoby Centrum Profilaktyki Uzależnień w Wołowie to Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zwaną dalej GKRPA, a także Punkt Konsultacyjny dla osób

uzależnionych od alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz członków ich rodzin. W CPU odbywają się posiedzenia GKRPA oraz spotkania grup osób uzależnionych i współuzależnionych. W Punkcie Konsultacyjnym zatrudnieni są wykwalifikowani specjaliści, udzielający pomocy i poradnictwa zgłaszającym się do Centrum osobom. Członkowie GKRPA są przeszkoleni w zakresie zadań i uprawnień komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych. Pracownicy różnych służb z naszego terenu (policjanci, kuratorzy sądowi, pedagodzy szkolni, pracownicy socjalni) są przeszkoleni w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej. Wszyscy pedagodzy szkolni oraz znacząca część nauczycieli posiada uprawnienia do realizacji programów profilaktycznych, które są realizowane w szkołach. W obszarze realizacji zadań Gminy wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi dochodzi do współpracy osób pracujących w Centrum Profilaktyki Uzależnień ze szkołami i innymi placówkami oświatowo-wychowawczymi mieszczącymi się na terenie naszej Gminy, jak też współdziałania z MOPS, Komendą Powiatową Policji, Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym, Sądem, OSiR, WOK, sołectwami, organizacjami pozarządowymi oraz parafiami i innymi związkami wyznaniowymi.

Tabela 2.6.2 Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Wielkość wydatków ogółem	304 972 zł	291 715 zł	362 849 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

Przemoc w rodzinie to kolejny, trudny do zdiagnozowania problem społeczny, który wymaga podejmowania szerokich, dobrze zorganizowanych i zaplanowanych na wiele lat interdyscyplinarnych działań, kierowanych zarówno do ofiar, jak i świadków oraz sprawców przemocy domowej.

Zadaniem Gminy jest m. in. tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym jego opracowanie i realizacja, prowadzenie poradnictwa i interwencji w

zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia, tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Od 2011r. zadania związane z przemocą w rodzinie koordynuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Uchwałą Nr IX/74/2011 Rady Miejskiej w Wołowie z dnia 31 maja 2011r. przyjęto do realizacji Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Wołów na lata 2011-2016. Celem Programu jest:

- ograniczenie zjawiska oraz skutków przemocy w rodzinie poprzez stworzenie profesjonalnego systemu wsparcia i interwencji dla osób zagrożonych bądź dotkniętych problemem przemocy,
- rozwój specjalistycznej oferty dla rodzin uwikłanych w przemoc
- zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.

Uchwałą Nr XXXVI/236/2015 Rady Miejskiej w Wołowie z dnia 29 listopada 2012r. przyjęto tryb powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz szczegółowe warunki jego funkcjonowania.

Zarządzeniem Nr 200/2012 Burmistrza Gminy Wołów z dnia 9 listopada 2012r. powołano Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Wołów. Członkami Zespołu są przedstawiciele następujących instytucji: Ośrodka Pomocy Społecznej, Komendy Powiatowej Policji w Wołowie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wołowie, kurator zawodowy Sądu Rejonowego w Wołowie, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie służby zdrowia, oświaty i organizacji pozarządowej. Zadaniem Zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W ramach Zespołu pracują grupy robocze, do których zadań należy m. in.:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą,
- inicjowanie interwencji,
- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach.

Tabela 2.6.3 Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę Niebieskiej Karty	12	15	27
Liczba wniosków do Sądu Rodzinnego o wgląd w sytuację dzieci w związku z przemocą	3	-	3
Liczba wniosków do Komisji Roz. Problemów Alkoholowych skierowanych przez Zespół w związku z przemocą	1	-	8
Liczba powołanych Grup Roboczych do procedury Niebieskiej Karty	47	43	90
Liczba przeprowadzonych / zleconych przez Zespół warsztatów zajęć informacyjnych	-	-	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

Zgodnie z zapisem Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, wszystkie osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa przemocy w rodzinie, mają obowiązek zawiadomienia odpowiednich służb.

Ilość prowadzonych Niebieskich Kart nie oddaje w pełni skali problemu. Wiele osób wciąż obawia się konsekwencji poinformowania stosownych służb. Świadomość konsekwencji (zeznania czy ewentualnie konieczność stawienia się w sądzie) niejednokrotnie wygrywa z chęcią pomocy ofiarom przemocy. Dlatego też bardzo ważna w tym zakresie jest edukacja społeczna. Jest to kolejny kierunek działania Ośrodka na następne lata.

2.7. Starość i niepełnosprawność

W rozumieniu Ustawy o pomocy społecznej, niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, które jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym, polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie inicjatywy na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Według szacunków GUS subpopulacja osób niepełnosprawnych prawnie pod koniec 2009 roku wynosiła prawie 4,2 mln Polaków, w tym blisko 184 tys. dzieci do lat 16 z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności. Wynika z tego, iż orzeczenie o niepełnosprawności posiadał co dziewiąty Polak, niezależnie od płci. Dzieci do 16. roku życia stanowiły 4,4% ogółu populacji osób niepełnosprawnych prawnie.

Tabela 2.7.1 Orzeczenia o niepełnosprawności w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2012	2014
Liczba wydanych orzeczeń dla osób do 16. roku życia	125	129	123
Liczba wydanych orzeczeń dla osób które ukończyły 16 rok życia	786	745	820

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie.

Jak wynika z powyższego zestawienia, liczba wydawanych dla mieszkańców gminy orzeczeń systematycznie rośnie, szczególnie w odniesieniu do osób które ukończyły 16. rok życia.

W przypadku osób niepełnosprawnych, szczególnych wysiłków wymaga ich rehabilitacja społeczna i zawodowa, tj. m. in. promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery

architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, które utrudniają osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie.

Ważny obszar działań realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, który wspiera usługami opiekuńczymi osoby w wieku senioralnym.

Jedną z podstawowych form opieki nad osobami starszymi jest świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Usługi świadczone w miejscu zamieszkania oprócz czynności pielęgnacyjno- opiekuńczych, obejmują również czynności polegające na zaspokojeniu codziennych czynności życiowych (zakupy, przygotowanie posiłku, palenie w piecu, utrzymanie w porządku i czystości pomieszczeń, pranie, spacer, itp.). Liczba osób wymagających pomocy w formie usług opiekuńczych na terenie Gminy Wołów co roku wzrasta, co obrazuje tabela poniżej.

Tabela 2.7.2 Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba osób	36	42	49
Liczba świadczeń	5 501	5 463	5 720

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

Osobie wymagającej całodobowo opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Dobór placówki zależy od potrzeb osoby tam kierowanej.

Mając na uwadze wzrost liczby osób starszych w najbliższych latach należy zadbać o rozwój liczby miejsc całodobowego pobytu, w tym sieć placówek rodzinnych stwarzających osobom starszym najdogodniejsze warunki pobytu. W gminie Wołów wzrasta liczba osób umieszczanych w domach pomocy społecznej, a tym samym wzrastają koszty związane z opłatą za pobyt w/w domach.

Tabela 2.7.3 Liczba osób objętych opieką całodobową w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba osób umieszczonych w DPS	30	35	36
Liczba świadczeń	304	367	419
Kwota świadczeń (w złotych)	583 843	730 919	832 509

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

Zmieniająca się demografia wskazuje iż należy się spodziewać wzrostu liczby osób w wieku senioralnym i w związku z tym zachodzi konieczność modernizacji istniejącej już infrastruktury oraz powstawanie nowych ośrodków szczególnie z obszaru opieki dla tej grupy wiekowej. Należy podejmować działania zarówno w obszarze opieki zdrowotnej jak i aktywizacji osób w wieku senioralnym. W zakresie opieki decydujące o możliwości jak najdłuższego przebywania w dotychczasowym środowisku są rozwinięte usługi opiekuńcze, sieć ośrodków wsparcia dziennego oraz dostosowana do mieszkańców infrastruktura ochrony zdrowia (poradnie geriatryczne, rehabilitacyjne, oddziały szpitalne geriatryczne, psychiatryczne, internistyczne). W obszarze aktywizacji należy zadbać o wyrównanie dostępu do usług społecznych, np. klubów, placówek edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjno-sportowych. Uwaga lokalnych polityków społecznych powinna koncentrować się nie tylko na pomocy dla samych seniorów, ale także ich rodzin. Rozwijające się wraz z wydłużającym się życiem choroby ołpienne np. choroba Alzheimera, będą skutecznie ograniczały wydolność opiekuńczą rodzin.

2.8. Kwestia przestępczości

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy Wołów. W poniższym zestawieniu zaprezentowano dane dotyczące przestępczości na terenie całego powiatu wołowskiego, jednak należy zaznaczyć, iż znaczna ich część miała miejsce na terenie samej gminy.

Tabela 2.8.1 Przestępczość w 2014 roku

Kategoria przestępstwa	Ilość postępowań w roku 2013	Ilość postępowań w roku 2014
Przestępstwa rozbójnicze	9	5
Bójka i pobicie	16	13
Uszczerbek na zdrowiu	12	21
Uszkodzenie mienia	47	32
Kradzież rzeczy	140	128
Kradzież pojazdu	11	13
Kradzież z włamaniem	76	86

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Wołowie.

W świetle danych przedstawionych przez Komisariat Policji w Wołowie wynika, że na terenie powiatu dominują kradzieże oraz kradzieże z włamaniem. Liczba interwencji podejmowanych przez policjantów utrzymuje się w ostatnich latach na porównywalnym poziomie. W 2014 roku policjanci Komendy Powiatowej Policji w Wołowie zatrzymali na „gorącym uczynku lub w bezpośrednim pościgu” łącznie 289 sprawców przestępstw, tj. o 62 mniej niż w roku 2013, gdy zatrzymano 351 takich sprawców. Spośród tej liczby zatrzymano 151 sprawców przestępstw o charakterze kryminalnym, tj. o 2 więcej niż w 2013 roku.

W ramach realizowanych zadań policjanci ujawnili 1219 wykroczenia (nie włączając w to przypadków z zakresu ruchu drogowego), za które wobec sprawców zastosowano postępowanie mandatowe lub skierowano wnioski o ukaranie do sądu. Dla porównania, w roku 2013 ujawniono łącznie 1123 takich wykroczeń. Wobec 115 sprawców wykroczeń społecznie uciążliwych zastosowano środek oddziaływania poza karnego w postaci pouczenia. Rok wcześniej taki środek zastosowano wobec 266 sprawców wykroczeń.

W zakresie działania I Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w Wołowie i danych osobowych osób podlegających kurateli zamieszkujących na terenie Gminy Wołów za rok 2014, sprawowano 52 nadzory w sprawach opiekuńczych.

Do zakresu działania kuratorów należą w szczególności:

1. sprawowanie nadzoru nad nieletnimi.
2. sprawowanie nadzoru nad sposobem wykonywania władzy rodzicielskiej.

3. sprawowanie dozoru nad skazanymi.
4. sprawowanie nadzoru nad wykonywaniem kary ograniczenia wolności.
5. przeprowadzenie wywiadów środowiskowych.
6. nadzorowanie pracy kuratorów społecznych.
7. udzielenie pomocy postpenitencjarnej osobom zwalnianym z zakładów karnych.
8. wykonywanie innych zadań w środowisku podopiecznych, także na terenie zamkniętych zakładów i placówek ich pobytu, w szczególności na terenie zakładów karnych, placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz leczniczo-rehabilitacyjnych.

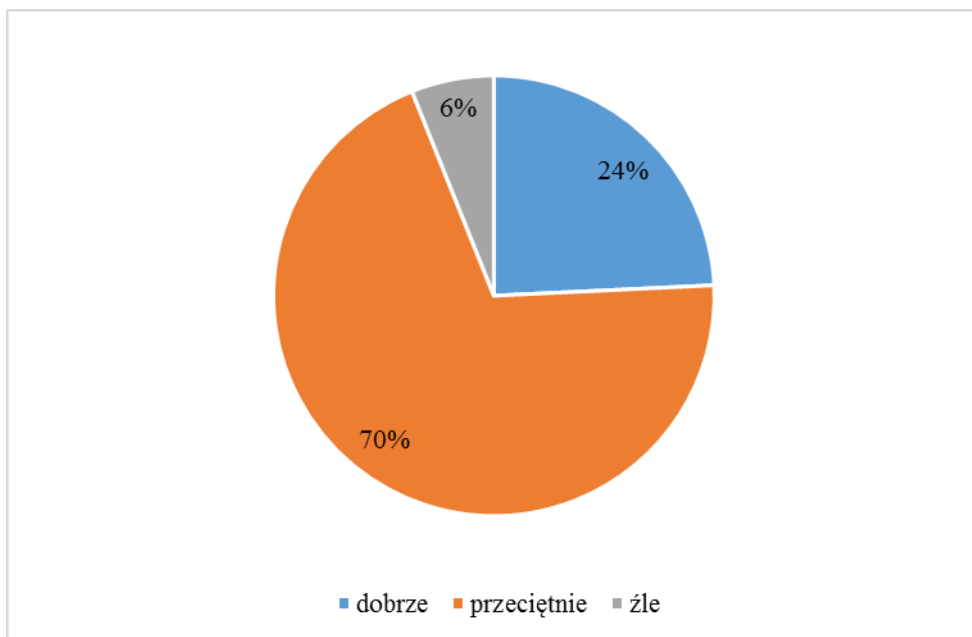
W 2014 roku została udzielona podopiecznym – osobom warunkowo zwalnianym z zakładów karnych lub ich rodzinom - pomoc postpenitencjarna w wysokości 1 850 złotych.

2.9. Lokalne problemy z perspektywy liderów społecznych

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy był kwestionariusz ankiety skierowany do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne. W sumie podczas zorganizowanych warsztatów, które odbyły się w Urzędzie Miejskim w Wołowie wypełniono 33 kwestionariuszy ankiet.

W pierwszych pytaniach poproszono respondentów o wskazanie środowisk zagrożonych ubóstwem oraz określenie przyczyn tego zjawiska. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe zestawienia.

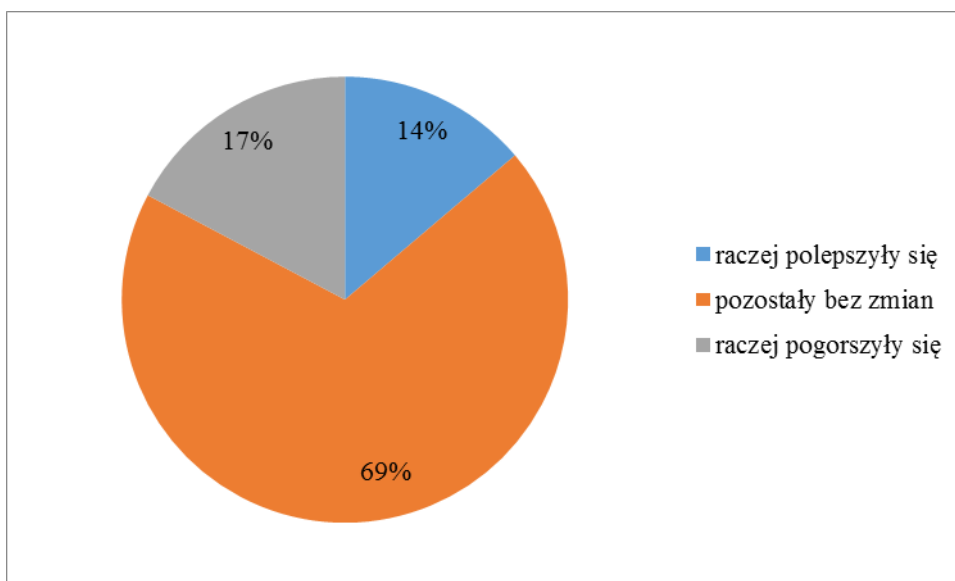
Wykres 2.9.1 Warunki życia w Gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jak oceniają Państwo aktualnie warunki życia mieszkańców (osób i rodzin)?”, 70% osób pytanych udzieliło odpowiedzi, że są one przeciętne, 24% twierdzi, że są dobre, natomiast 6% określa je jako złe.

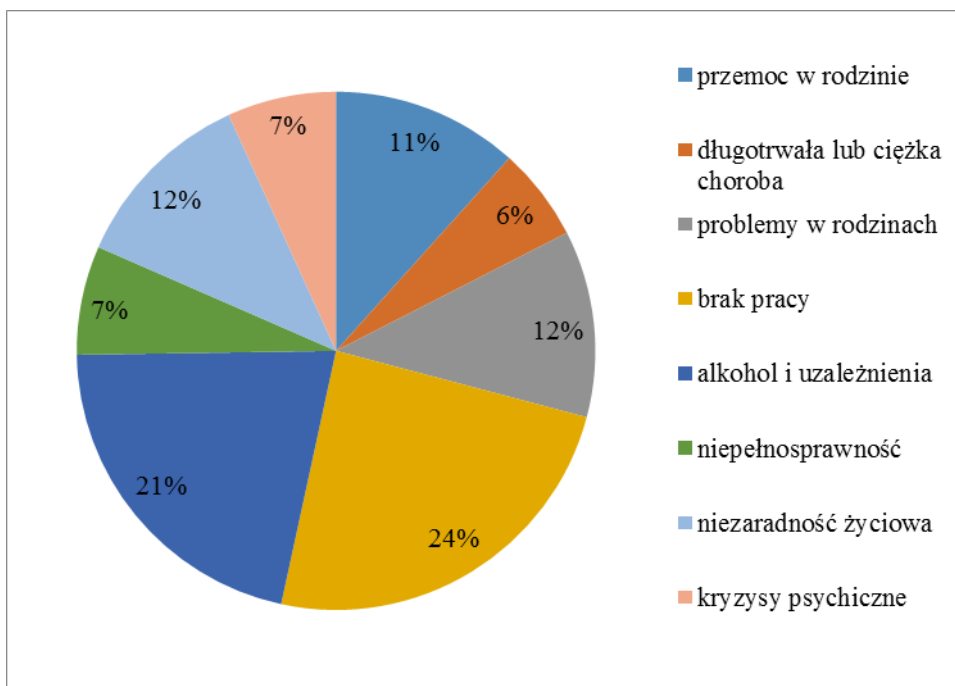
Wykres 2.9.2 Ocena warunków życia mieszkańców Gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych uznała, że warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w stosunku do poprzedniego roku pozostały bez zmian. Twierdzi tak 69% badanych. 14% stwierdziło poprawę warunków życia, natomiast 17% utrzymuje, iż uległy one pogorszeniu.

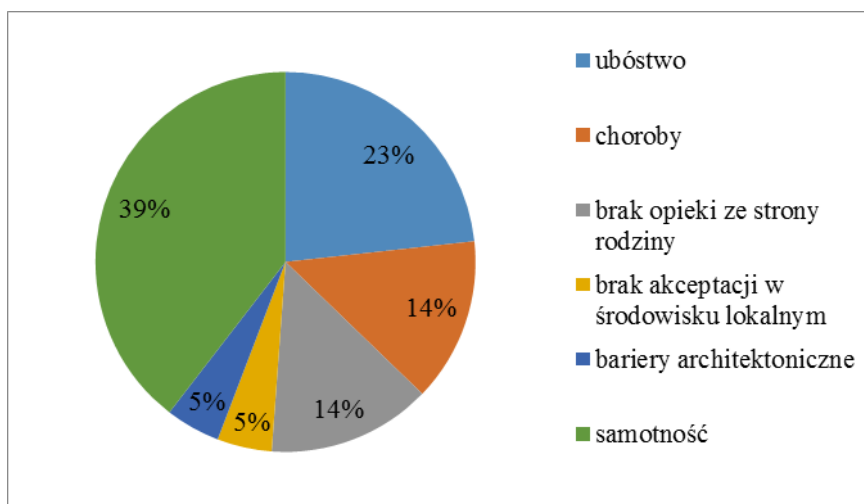
Wykres 2.9.3 Ocena głównych przyczyn problemów społecznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców powodujących trudne warunki życia, 24% ankietowanych uznało, że to brak pracy jest największą niedogodnością, z jaką boryka się miejscowa ludność, 21% wskazało na alkohol i uzależnienia, natomiast 12% wyróżniło niezaradność życiową i problemy w rodzinach. Inne przyczyny uzyskały znikomą liczbę wskazań.

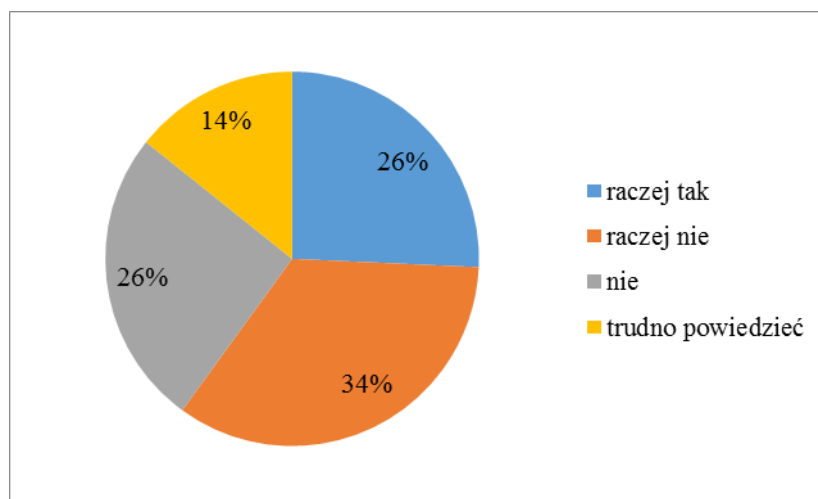
Wykres 2.9.4 Problemy społeczne dotykające osoby starsze i niepełnosprawne

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W pytaniu dotyczącym problemów społecznych, które są najczęściej odczuwane przez osoby starsze i niepełnosprawne, zdecydowanie najwięcej ankietowanych uznało, że jest to samotność (39% odpowiedzi). Na dalszych miejscach znalazły się ubóstwo i choroby (23% wskazań) oraz choroby i brak opieki ze strony rodziny (po 14%).

Wykres 2.9.5 Ocena oferty pomocy osobom starszym w środowisku lokalnym

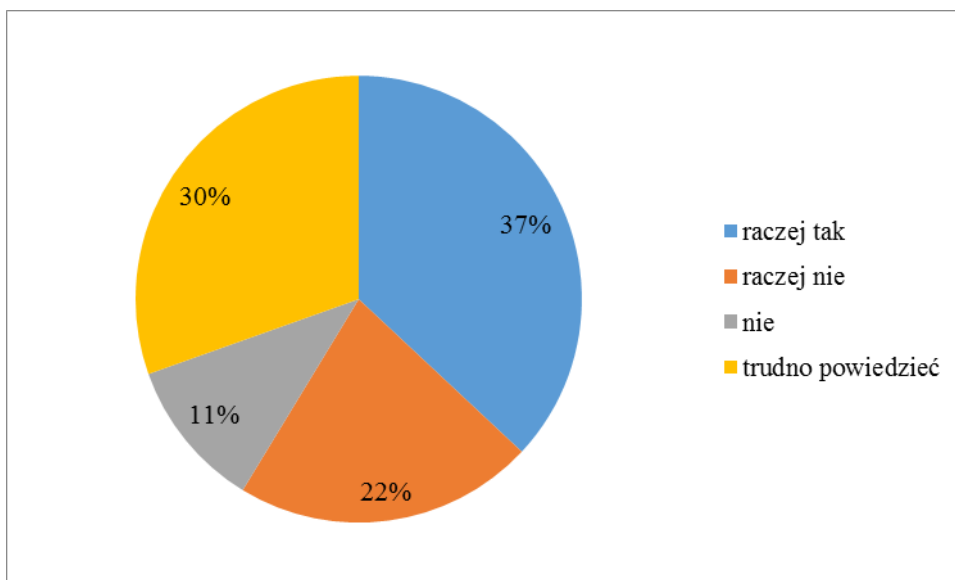

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Odpowiadając na pytanie „Czy oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca?”, respondenci udzielili następujących

odpowiedzi: raczej nie (34%), nie (26%), raczej tak (26%) oraz trudno powiedzieć (14%). Wskazuje to jednoznacznie na potrzebę zwrócenia większej uwagi na tę kwestię w przyszłych latach, tym bardziej, iż – jak wspomniano wcześniej – na terenie gminy rośnie liczba ludzi w podeszłym wieku.

Wykres 2.9.6 Ocena oferty pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

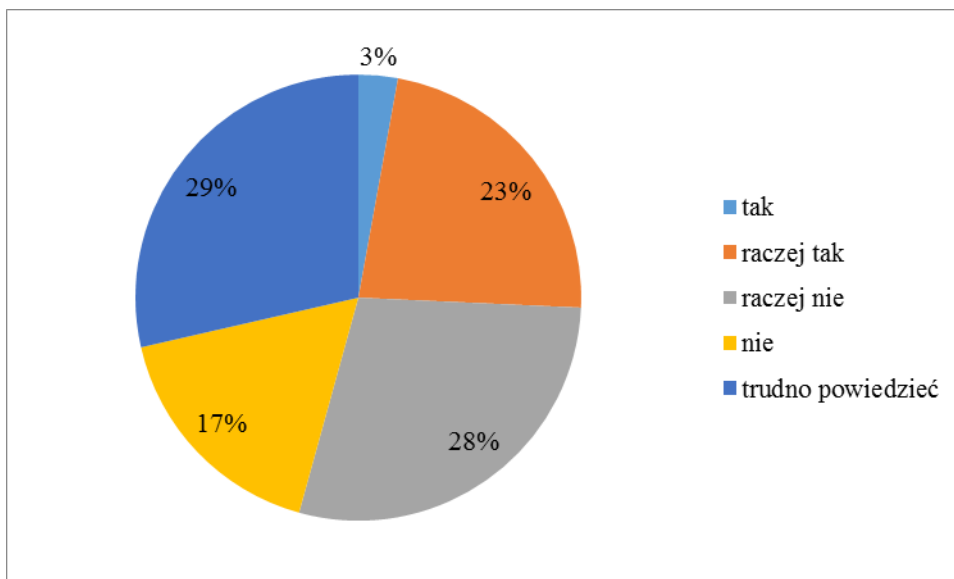

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zapytani o pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, 37% badanych oceniło ją jako raczej wystarczającą. 22% stwierdziło, że oferta pomocy raczej nie jest wystarczająca, a kolejne 11%, że nie jest wystarczająca. Prawie 1/3 ankietowanych (30%) nie miała w tej kwestii swojego zdania, co może świadczyć także o nieznanym działaniach realizowanych na terenie Gminy na rzecz ofiar przemocy w rodzinie.

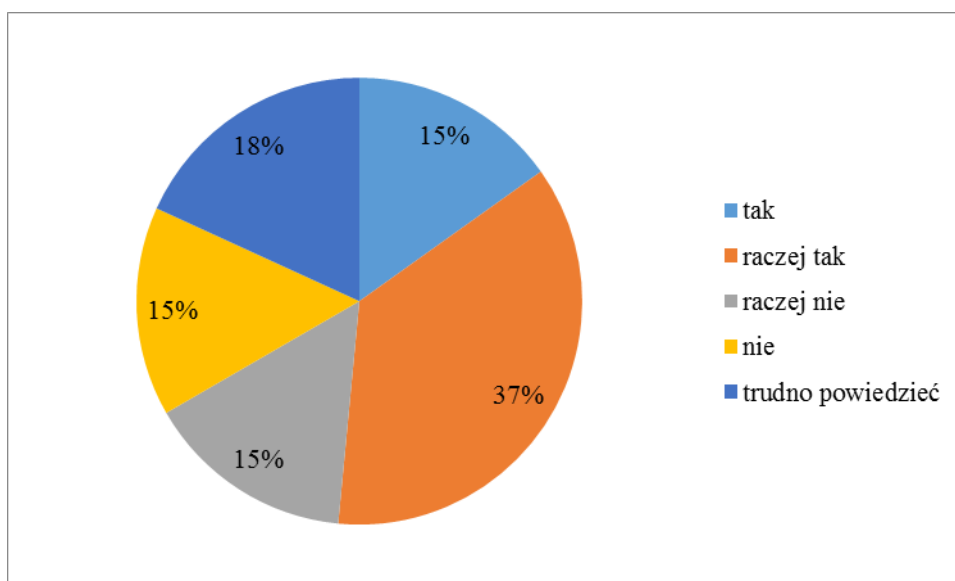
Wykres 2.9.7 Ocena oferty pomocy osobom chorym psychicznie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W pytaniu dotyczącym oferty pomocy dla osób chorych psychicznie, ankietowani wskazali, że wprowadzone ułatwienia (m. in. dostęp do ochrony zdrowia) są raczej niewystarczające (28 %) oraz iż w ogóle nie są wystarczające (17 %). Aż 29% osób stwierdziło, że trudno jest im na tak postawione pytanie jednoznacznie odpowiedzieć. Odmienną, pozytywną opinię o oferowanej pomocy zaprezentowało 26% z nich.

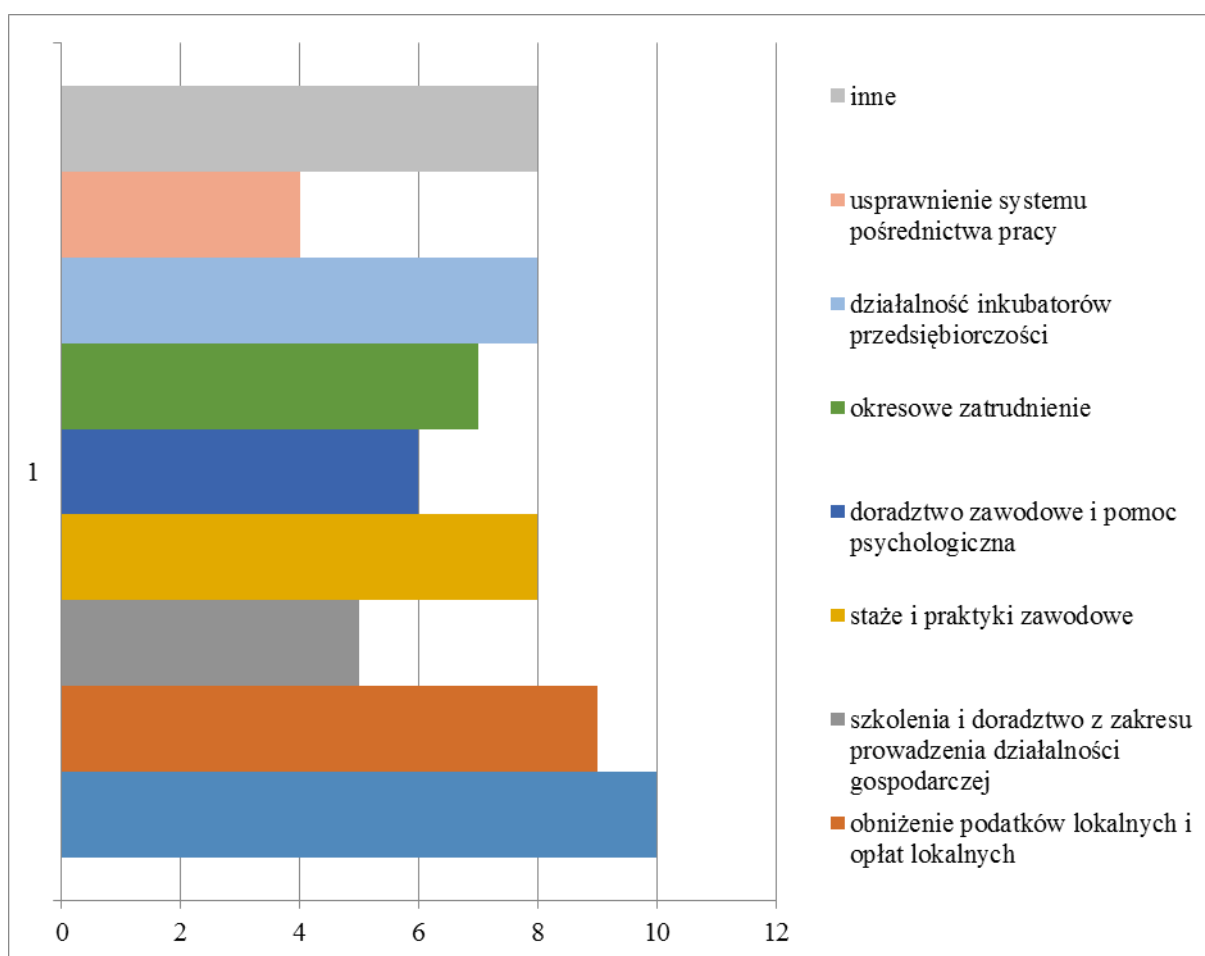
Wykres 2.9.8 Ocena oferty pomocy osobom uzależnionym

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Czy według Pani/Pana oferta pomocy osobom uzależnionym (konsultacyjna, lecznicza) realizowana w gminie jest wystarczająca?”, oceny ankietowanych prezentują się następująco: 37% z nich stwierdziło, że raczej tak, natomiast po 15% uznało ją za wystarczającą, raczej nieodpowiednią lub całkowicie niewystarczającą. 18% pytanych nie wyraziło konkretnego zdania w tej kwestii.

Wykres 2.9.9 Ocena działań podejmowanych na poziomie Gminy, które przyczyniłyby się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej

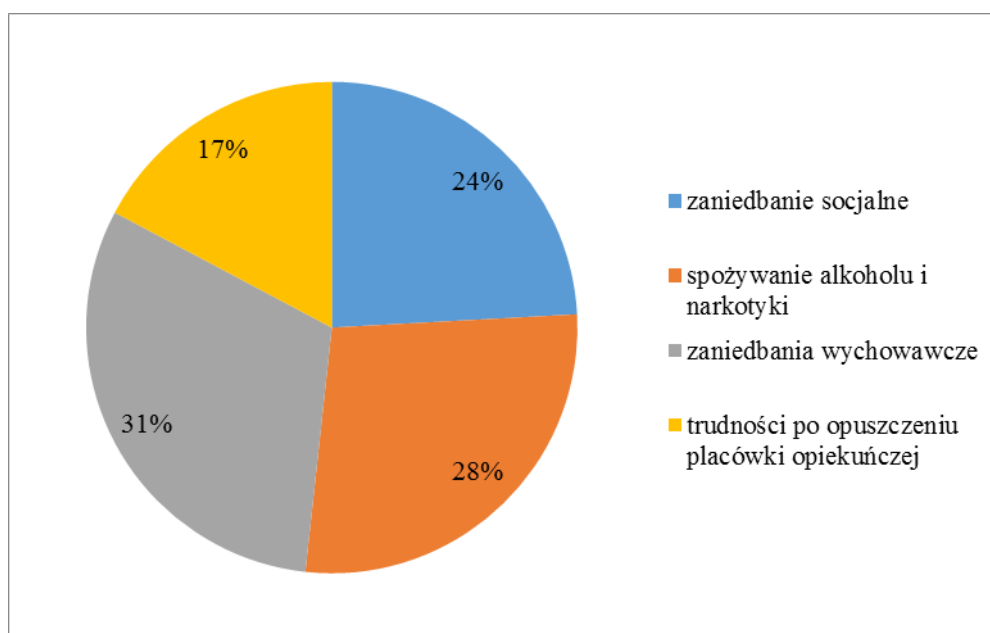

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W aspekcie działań, które mają przyczynić się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej, zdecydowana większość osób opowiada się za szkoleniem zawodowym, w tym doradztwem z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej dla bezrobotnych. Duża część respondentów stanęła także na stanowisku, że obniżenie opłat i podatków lokalnych,

działalność inkubatorów przedsiębiorczości oraz organizowanie staży i praktyk to jedno z ważniejszych działań podejmowanych na poziomie gminy, które w najwyższym stopniu przyczyniłoby się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej. Kolejne najważniejsze działania według pytaných obejmują m.in. okresowe zatrudnienie czy usprawnienie systemu pośrednictwa pracy.

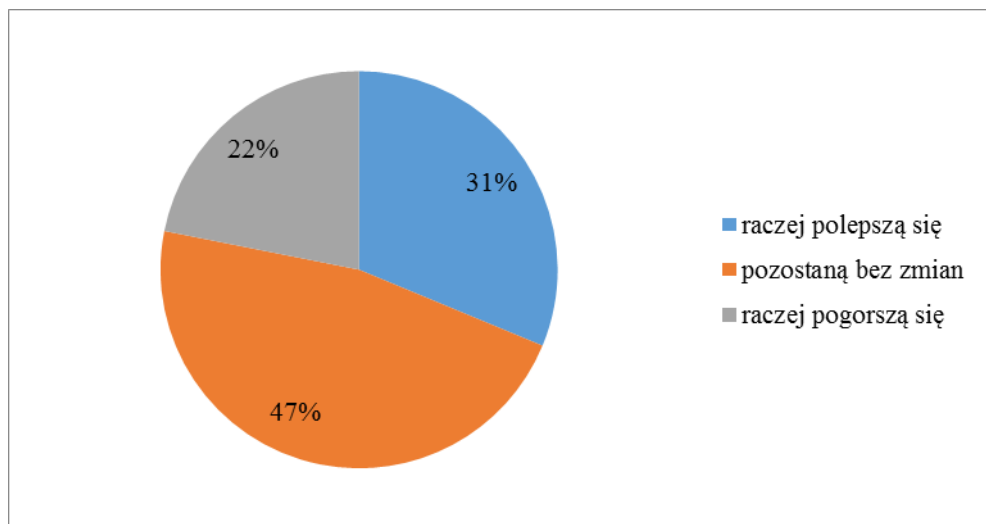
Wykres 2.9.10 Negatywne zjawisk dotyczące dzieci i młodzież

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży Państwo dostrzegacie?”, ankietowani najczęściej wymieniali zaniedbania wychowawcze (31%), spożywanie alkoholu i narkotyków (28%) oraz zaniedbania socjalne (24%). 17% osób opowiedziało się także za trudnościami związanymi z opuszczeniem placówki opiekuńczej.

Wykres 2.9.11 Prognoza zamiany warunków życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Aż 47% osób uczestniczących w badaniu stwierdziło, że w przeciągu następnych kilku lat warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w gminie pozostaną bez zmian. Pokazuje to, iż nie pokładają oni większej nadziei w skuteczność oferowanych form pomocy. Co więcej, niespełna ¼ z pytanych jest zdania, iż warunki życia mogą ulec pogorszeniu. Wizję pozytywnych zmian dostrzega jedynie 31% badanych.

Badani liderzy wskazywali obszary problemowe, które wymagają rozwiązań. Zwrócono uwagę między innymi na kondycję szkolnictwa, dodatkowe zajęcia i wsparcie gminy w pomoce dydaktyczne. Dużą rolę przywiązuje się także do właściwego startu młodych ludzi w dorosłe życie oraz aktywizacji i walki z bezrobociem wśród młodzieży. Przyjmuje się, że należy poprawić współpracę pomiędzy instytucjami. Działania, które powinien podjąć samorząd terytorialny, aby mieszkańcom żyło się lepiej to działania na rzecz rozwoju gospodarczego gminy i pozyskania inwestorów. Z uwagi na proces starzenia się lokalnej społeczności, liderzy zwracają uwagę na konieczność rozwoju infrastruktury socjalnej dla seniorów, która będzie dostępna na terenie całej gminy.

2.10. Analiza SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad Strategią, analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi ona punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w ramach warsztatów strategicznych prowadzonych z udziałem eksperta zewnętrznego. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Należy dodać, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

2.10.1. OBSZAR: POLITYKA WOBEC RODZINY

Uwarunkowania wewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Mocne strony	Słabe strony
Asystentura i wsparcie rodzin	Brak specjalnych programów dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi
Sieć przedszkoli , szkół, boiska „Orlik”, place zabaw	Brak placówek wsparcia dziennego
Różnorodność i wielość organizacji pozarządowych działających na terenie miasta	Słaba współpraca z NGO w zakresie programów dla dzieci i młodzieży
Wykwalifikowana kadra pomocy społecznej	Eurosieroctwo, wychowywanie w rodzinie niepełnej
Działalność klubów sportowych i biblioteki ośrodka kultury nastawiona na dzieci i młodzież	Narastający problem uzależnień wśród młodzieży
Zainteresowanie problemami rodziny władz samorządowych	Dziedziczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego
	Rosnące zadłużenie gospodarstw domowych
	Brak aktywności społecznej i chęci do działania na rzecz społeczności lokalnej
	Trudne warunki mieszkaniowe
	Pogłębiający się kryzys rodziny, przejmowanie pewnych funkcji rodziny przez instytucje

Uwarunkowania zewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Szanse	Zagrożenia
Programy profilaktyczne realizowane ze środków zewnętrznych	Ubożenie rodzin powodowane m.in. niskimi zarobkami, długotrwałym bezrobociem
Środki zewnętrzne – finanse na projekty z UE	Deficyty w obszarze codziennego sposobu komunikowania się w relacjach w rodzinie
Stabilność prawa w obszarze pomocy społecznej	Coraz większy brak opieki zapracowanych rodziców nad swoimi dziećmi, brak zainteresowania tym co dzieci robią, degradacja relacji rodzinnych
Karta Dużej Rodziny, Program dożywiania	Negatywny wpływ zachowań z zewnątrz
Stypendia socjalne i naukowe	Funkcjonujące w społeczeństwie stereotypy
Budowanie lokalnych partnerstw obejmujących wszystkie sektory z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności
Inicjowanie działań mających na celu wzmocnienie rodziny jako podstawowej komórki społecznej	Zatracanie wartości rodzinnych
Rosnąca świadomość społeczna	Koncentracja na dobrach materialnych
	Przenoszenie ciężaru finansowania zadań na poziom gminy

2.10.2. OBSZAR: POLITYKA WOBEC OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (BEZROBOCIE, UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ, UZALEŻNIENIA)

Uwarunkowania wewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Mocne strony	Słabe strony
Możliwość współpracy z PUP	Brak podmiotów ekonomii społecznej
Dobra współpraca służb w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałania uzależnieniom	Brak lokali komunalnych oraz schronisk i noclegowni dla bezdomnych
Dostępność do leczenia odwykowego	Brak dostępności Ośrodka Interwencji Kryzysowej
Funkcjonujące Centrum Profilaktyki Uzależnień,	Deficyt środków finansowych na system wsparcia
Wykwalifikowana kadra OPS w zakresie przeciwdziałania przemocy	Funkcjonująca wyuczona bezradność i uzależnienie od pomocy
	Brak umiejętności w poszukiwaniu pracy
	Niedostosowanie oferty edukacyjnej do lokalnego rynku pracy

Uwarunkowania zewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Szanse	Zagrożenia
Wdrażanie programów przeciwdziałania bezrobociu dostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy	Narastanie zjawiska bezradności społecznej
Rozwój ekonomii społecznej	Sezonowość rynku pracy
Możliwość pozyskiwania środków finansowych z UE	Niskie kryterium dochodowe w systemie pomocy społecznej

Potencjał organizacji pozarządowych	Brak skutecznej polityki rządowej w zakresie rozwoju lokali socjalnych
Wzrost świadomości decydentów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	Eurosieroty- wyjazd rodziców do pracy za granicą, brak więzi rodzinnych)
	Obniżenie wieku inicjacji alkoholowej
	Ukrywanie problemu przemocy
	Społeczne przyzwolenie dorosłych na przebywanie dzieci i młodzieży na imprezach dla dorosłych i do późnych godzin nocnych.

2.10.3.OBSZAR: POLITYKA WOBEC OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Uwarunkowania wewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Mocne strony	Słabe strony
Infrastruktura społeczna:, Dom Samopomocy, Ośrodki Wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Zakład Opiekuńczo- Leczniczy, Zakład Pielęgnacyjno -Opiekuńczy, Związek Niewidomych, Związek Sybiraków, Związek Emerytów i Rencistów	Brak miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych
Wykwalifikowana kadra służb publicznych i podmiotów pozarządowych	Brak szerszej oferty zdrowotnej i edukacyjnej skierowanej do osób starszych
Aktywne Rady Sołeckie	Ograniczony dostęp do usług rehabilitacyjnych

Rada Seniorów	Brak wolontariatu adresowanego do starszych i osób z niepełnosprawnych
Życzliwość sąsiedzka	Niski poziom finansowania zadań z pomocy społecznej w tym obszarze
istniejące bariery architektoniczne	Ograniczona opieka środowiskowa (popołudnia, dni wolne)
	Pogłębiający się kryzys rodziny, narastający problem braku opieki nad osobami starszymi ze strony rodziny
	Słaby system opieki zdrowotnej dla osób starszych w miejscu zamieszkania

Uwarunkowania zewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Szanse	Zagrożenia
Wykorzystanie potencjału ludzi starszych	Starzenie się społeczeństwa
Rozwijający się wolontariat	Brak lokalnej polityki sprzyjającej tworzeniu mieszkań chronionych
Możliwość pozyskiwania środków finansowych rządowych (ASOS, WIGOR) i z UE	Deficyty w przepływie informacji o uprawnieniach
Upowszechnianie informacji dot. problemów osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich praw	Niski poziom świadczeń rentowych i emerytalnych
Inicjowanie działań w środowisku lokalnym na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	Niska liczba lekarzy geriatrów, oddziałów geriatrycznych i miejsc dla osób przewlekle chorych

2.11. Zasoby umożliwiające realizację Strategii

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i podmioty niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

Instytucją oferującą pomoc i wsparcie mieszkańcom gminy jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej mieszczący się w Wołowie. Ośrodek realizuje zadania wynikające z Ustawy o pomocy społecznej, zajmując się m. in. koordynowaniem rozwiązywania problemów społecznych w gminie. Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje formy pomocy: świadczenia pieniężne: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe, specjalne zasiłki celowe; świadczenie niepieniężne: prac socjalna, pomoc rzeczowa, posiłki, schronienie. Niektóre zadania realizowane są we współpracy z innymi instytucjami.

W systemie pomocy społecznej Gmina Wołów podzielona jest na 11 rejonów pracy socjalnej. Wspecjalizowana kadra MOPS realizuje swoje zadania zgodnie z ustawą o pomocy społecznej nieustannie dbając o swój profesjonalizm i rozwój form pracy socjalnej.

Tabela 2.11.1 liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w MOPS Wołów

ROK	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Liczba pracowników socjalnych	12	12	11	10	11	11
Liczba pracowników socjalnych posiadający wyższe wykształcenie	12	9	7	5	3	3
Liczba pracowników socjalnych posiadających specjalizacje I stopnia w zawodzie	7	7	7	6	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

Liczba zatrudnionych pracowników socjalnych jest proporcjonalna do liczby ludności gminy w stosunku 1 pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2.000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołowie zatrudnia 12 pracowników socjalnych w pełnym wymiarze czasu pracy, przy liczbie mieszkańców 22193 oznacza, iż na 1 pracownika socjalnego przypada 1.849 mieszkańców. Podana liczba mieszkańców odnosi się do osób zameldowanych na pobyt stały na terenie Gminy Wołów (dane z Urzędu Miejskiego w Wołowie stan na dzień 31. grudnia każdego roku).

Tabela 2.11.2. wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej

Rok	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Liczba pracowników socjalnych	12	12	11	10	11	11
Liczba mieszkańców	22.193	22.346	22.423	22.423	22.468	22.491
Wartość wskaźnika w $1 / 2 \times 2000$	1,08	1,07	0,98	0,89	0,97	0,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

W latach 2008-2015r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizował projekt systemowy współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W sumie do projektu zakwalifikowano 103 osoby, jednak projekt zakończyło 99 osób, które wyraziły zgodę do współpracy w zakresie zmiany swojej sytuacji życiowej. Projekt był skierowany do mieszkańców Gminy będących w wieku aktywności zawodowej i korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej. Głównym celem projektu było zwiększenie aktywizacji zawodowej i społecznej osób korzystających ze wsparcia MOPS w Wołowie. Cele szczegółowe :

- podwyższenie statusu zawodowego i społecznego poprzez nabycie lub zwiększenie kwalifikacji zawodowych,
- zdobycie lub podniesienie umiejętności umożliwiających wejście na rynek pracy i poruszanie się po rynku pracy,

- wzmocnienie potencjału osobowościowego poprzez zwiększenie wiary we własne siły i podniesienie poczucia własnej wartości,
- podniesienie w uczestnikach projektu umiejętności interpersonalnych.

W ramach instrumentów aktywnej integracji uczestnicy korzystali z form wsparcia takich jak:

- warsztaty kompetencji umiejętności społecznych
- indywidualne konsultacje z psychologiem
- warsztaty aktywnego poszukiwania pracy
- indywidualne konsultacje z doradcą zawodowym
- szkolenia zawodowe.

Tabela 2.11.1 Realizacja projektów z funduszy UE w latach 2008-2014

Czas realizacji	Nazwa projektu	Liczba uczestników ogółem	Wielkość środków finansowych
2008-2015	Bezrobocie to nie koniec świata	99	1.004.186,90 zł, w tym 115.875,88 zł środki własne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołowie.

W Wołowie funkcjonują liczne stowarzyszenia (w tym OSP) oraz parafie Kościoła rzymskokatolickiego. Pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd Gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego dotyczące współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi organizacjami w zakresie zlecenia realizacji zadań własnych, dofinansowania działalności statutowej organizacji oraz doradztwa i konsultacji.

2.12. Podsumowanie diagnozy i prognoza zmian społecznych

Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Wołów korzystał z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających

w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego i które są treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Diagram 2.12.1 Problemy społeczne, które powinny zostać rozwiązane w ramach Strategii

Źródło: opracowanie własne.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec w dokumencie programowym powyższych kwestii i nie wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

Diagram 2.12.2 Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań

Źródło: opracowanie własne.

Powyższy diagram przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne – inne dokumenty strategiczne, omówione w części wstępnej.

III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W niniejszej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

3.1. Misja

Zespół przygotowujący Strategię uznał, iż misja wyznaczona w poprzednim dokumencie strategicznym: **MIASTO I GMINA WOŁÓW DĄŻY DO ZAPEWNIENIA SWOIM MIESZKAŃCOM BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO ZGODNIE Z ZASADAMI PARTYCYPACJI ORAZ SOLIDARYZMU SPOŁECZNEGO** jest nadal aktualna i powinna być jedynie uzupełniona o wizję która przyjęła kształt dążeń środowiska lokalnego: „Wołów jednostką administracyjną, nowocześnie zarządzaną, przyjazną rodzinie, zapewniającą wszechstronny rozwój, edukację i aktywność lokalną”. Istotne zmiany zostały dokonane na poziomie celów, działań i monitoringu.

Diagram 3.1. Związek misji z celami strategicznymi

MIASTO I GMINA WOŁÓW DĄŻY DO ZAPEWNIENIA SWOIM MIESZKAŃCOM BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO ZGODNIE Z ZASADAMI PARTYCYPACJI ORAZ SOLIDARYZMU SPOŁECZNEGO poprzez następujące aspekty:

Ograniczanie skutków ubóstwa i działanie na rzecz ograniczenia tego zjawiska w przyszłości

Poprawa sytuacji na rynku pracy w gminie i przeciwdziałanie negatywnym skutkom

Wsparcie dla rodzin dysfunkcyjnych oraz zagrożonych przemocą w rodzinie

Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym

Systemowe i techniczne wzmocnienie działań służb socjalnych Gminy Wołów

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Źródło: opracowanie własne.

3.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Cel strategiczny nr 1 .					
Ograniczanie skutków ubóstwa i działanie na rzecz ograniczenia tego zjawiska w przyszłości					
l.p.	działania	Harmonogram Realizacji	Instytucja koordynująca	Partnerzy	Źródła finansowania
1	Udzielanie osobom i rodzinom wsparcia finansowego i rzeczowego	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	samorząd gminny,	budżet gminy, źródła zewnętrzne
2	Łagodzenie skutków ubóstwa poprzez organizowanie robót publicznych i organizowanie prac społecznie użytecznych	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	PUP, samorząd gminny,	budżet gminy, źródła zewnętrzne
3	Działania polegające na udzielaniu świadczeń w formie niepieniężnej - dotacja na posiłki dzieci w szkole, zakup podręczników, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	samorząd gminny, NGO	budżet gminy, źródła zewnętrzne
4	Stałe doskonalenie współpracy pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się problemem ubóstwa	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	samorząd gminny, NGO	budżet gminy, źródła zewnętrzne

5	Opracowanie i realizacja Programu Wsparcia Rodziny	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	samorząd gminny	budżet gminy, źródła zewnętrzne
6	Praca socjalna z beneficjentami mająca na celu wskazanie umiejętnego sposobu odkrycia i wykorzystania ich własnych zasobów (praca socjalna, wsparcie psychologiczne, doradztwo zawodowe)	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	samorząd gminny, PCPR, PUP	budżet gminy, źródła zewnętrzne

Cel strategiczny nr 2.

Poprawa sytuacji na rynku pracy w Gminie i przeciwdziałanie negatywnym skutkom bezrobocia

1	Podejmowanie działań na rzecz powstawania nowych miejsc pracy w Gminie.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny, prywatni inwestorzy,	budżet gminy, źródła zewnętrzne
2	Nawiązanie stałej współpracy z PUP w Wołowie w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia oraz w zakresie pośrednictwa pracy i doskonalenia zawodowego (organizowanie szkoleń, przekwalifikowanie).	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	PUP, samorząd gminny	budżet gminy, źródła zewnętrzne
3	Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu (prace interwencyjne, roboty publiczne, staże, przygotowanie zawodowe).	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	PUP, samorząd gminny,	budżet gminy, źródła zewnętrzne

4	Pomoc psychologiczna dla osób bezrobotnych w celu eliminacji negatywnych skutków psychospołecznych bezrobocia.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	PUP, samorząd gminny	budżet gminy, źródła zewnętrzne
5	Zbieranie i udostępnianie informacji o wolnych miejscach pracy na terenie gminy i powiatu	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	PUP, samorząd gminny	budżet gminy, źródła zewnętrzne
6	Praca socjalna prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	PUP	budżet gminy, źródła zewnętrzne

Cel strategiczny nr 3.

Wsparcie dla rodzin dysfunkcyjnych oraz zagrożonych przemocą w rodzinie

1	Udzielanie kompleksowego wsparcia rodzinie w u jej funkcjach wychowawczych opiekuńczych i socjalnych.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny, PCPR, placówki oświatowe	budżet gminy, źródła zewnętrzne
2	Realizacja Programu Wspierania Rodziny	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Placówki oświatowe, OSiR, WOK, biblioteka, NGO	budżet gminy, źródła zewnętrzne
3	Utworzenie placówki wsparcia dziennego	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny,	budżet gminy, źródła zewnętrzne
4	Edukacja rodziców w pełnieniu właściwych ról w rodzinie	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Placówki oświatowe, OSiR, WOK, biblioteka, NGO	budżet gminy, źródła zewnętrzne
5	Zapewnienie alternatywnych form	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Placówki oświatowe, OSiR, WOK,	budżet gminy, źródła

	spędzania czasu wolnego dla rodzin.			biblioteka, NGO	zewnętrzne
6	Opracowanie i realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	Zadanie ciągle 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	KPP, GKRPA, placówki oświatowe, zespół kuratorski, PCPR, PCEiPPP	budżet gminy, źródła zewnętrzne
<p>Cel strategiczny nr 4 .</p> <p>Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym</p>					
1	Rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych	Zadanie ciągle 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny, NGO	budżet gminy, źródła zewnętrzne
2	Utworzenie wolontariatu socjalnego i włączenie wolontariuszy do pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym	Zadanie ciągle 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	NGO, placówki oświatowe	budżet gminy, źródła zewnętrzne
3	Realizacja poradnictwa psychologicznego	Zadanie ciągle 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	PCPR, samorząd gminny	budżet gminy, źródła zewnętrzne

4	Rozwój różnorodnych form aktywizacji osób starszych (grupy samopomocowe, kluby seniora itd.).	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny, NGO,	budżet gminy, źródła zewnętrzne
5	Promowanie mieszkań chronionych dających możliwość utrzymania maksymalnie długiej samodzielności.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	NGO, samorząd gminny	budżet gminy, źródła zewnętrzne
6	Stworzenie interdyscyplinarnego zespołu ds. pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	samorząd gminny, NGO, służba zdrowia, PCPR	budżet gminy, źródła zewnętrzne

Cel strategiczny 5. Systemowe i techniczne wzmocnienie działań służb socjalnych Gminy Wołów

1	Monitoring potrzeb społecznych i możliwości ich zaspokajania realizowany przez pracowników MOPS	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	PCPR, placówki oświatowe	budżet gminy, źródła zewnętrzne
2	Współpraca MOPS z organizacjami społecznymi i koordynacja wspólnie podejmowanych działań wynikających z realizacji niniejszej Strategii.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	PCPR, placówki oświatowe, samorząd gminny, służba kuratorska, KPP	budżet gminy, źródła zewnętrzne
3	Relatywny do pojawiających się potrzeb- rozwój odpowiedniego	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny,	budżet gminy, źródła zewnętrzne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wołów na lata 2016 - 2026

	zaplecza infrastrukturalnego.				
4	Systematyczne, kierunkowe szkolenia dla osób realizujących działania z zakresu polityki społecznej na terenie Gminy Wołów	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny,	budżet gminy, źródła zewnętrzne
5	Budowanie pozytywnego wizerunku pomocy społecznej wśród mieszkańców Gminy Wołów	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny,	budżet gminy, źródła zewnętrzne
6	Zapewnienie super wizji dla pracowników socjalnych MOPS	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny,	budżet gminy, źródła zewnętrzne
7	Prowadzenie działań przeciw „wypaleniu zawodowemu” pracowników MOPS	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny,	budżet gminy, źródła zewnętrzne

Cel strategiczny 6. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

1	Działania profilaktyczne w zakresie walki z uzależnieniami. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania problemów Uzależnień	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny, placówki oświatowe, KPP	budżet gminy, źródła zewnętrzne
2	Tworzenie warunków do powstawania pozalekcyjnych klubów i kół zainteresowań w oparciu o bazę szkolną	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny, placówki oświatowe,	budżet gminy, źródła zewnętrzne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wołów na lata 2016 - 2026

	i sportową jako alternatywą formę spędzania czasu wolnego			WOK, OSiR,	
3	Udzielenie rodzinom, w których występują problemy uzależnienia pomocy psychologicznej i prawnej.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	Samorząd gminny , PCPR	budżet gminy, źródła zewnętrzne
4	Realizacja Gminnego programu przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar przemocy w Rodzinie.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	KPP, GKRPA, placówki oświatowe, zespół kuratorski, PCPR, Służba zdrowia, NGO	budżet gminy, źródła zewnętrzne
5	Podejmowanie działań interdyscyplinarnych ograniczających zjawisko przemocy w rodzinie, w szkole i w środowisku rówieśniczym	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	placówki oświatowe, zespół kuratorski, samorząd gminny	budżet gminy, źródła zewnętrzne
6	Działalność informacyjna dla osób i rodzin potrzebujących wsparcia.	Zadanie ciągłe 2016-2026	Ośrodek Pomocy Społecznej	samorząd gminny, NGO, placówki oświatowe, PCPR	budżet gminy, źródła zewnętrzne

3.3. Monitoring i sposób realizacji Strategii

3.3.1. Monitoring i ewaluacja Strategii

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polega na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś, w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej do podjęcia decyzji.

Do monitorowania wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wołów na lata 2016 – 2026 oraz jego poszczególnych elementów dokonywać będzie Zespół ds. Wdrożenia Strategii, który zostanie powołany Zarządzeniem Kierownika Ośrodka zgodnie z przyjętym harmonogramem wdrażania Strategii. Do zadań Zespołu wdrożeniowego należy :

- opracowanie reguł funkcjonowania zespołu wdrażającego
- zidentyfikowanie partnerów do realizacji poszczególnych zadań
- opracowanie systemu monitoringu
- opracowanie systemu ewaluacji
- opracowanie zasad aktualizacji Strategii
- opracowanie zasad działań promocyjnych
- opracowanie mierników postępów wdrożeniowych
- opracowywanie corocznego raportu z postępów wdrożeniowych
- opracowanie końcowego raportu oceniającego realizację Strategii.

Zespół winien odbywać posiedzenia przynajmniej raz w roku, a raz na dwa lata dokonać kompleksowego przeglądu dokumentu. Przegląd dokumentu będzie polegał na dokonaniu oceny wdrażania poszczególnych kierunków działań za pomocą siedmiopunktowej skali ocen, którą należy odnieść do każdego kierunku działań zapisanego w Strategii. W trakcie oceny, każdy z kierunków można ocenić i odnieść go do skali:

- 1 – nie rozpoczęto,
- 2 – zaawansowane prace przygotowawcze,
- 3 – w trakcie powstawania,
- 4 – zapoczątkowane,
- 5 – częściowe wdrożenie,
- 6 – znaczne zaawansowanie,
- 7 – pełne i skuteczne wdrożenie.

Monitoring wdrażania strategii powinien odbywać się w sposób ciągły, aby osiągnąć postawione w nim cele. Zaniechanie kontroli realizacji Strategii może spowodować spadek skuteczności i efektywności procesu wdrażania. Z posiedzeń Zespołu Wdrożeniowego należy przygotowywać protokół, zawierający ustalenia podjęte na ww. posiedzeniach. W przypadku ujawnienia problemów związanych z wdrażaniem Strategii Zespół Wdrożeniowy powinien podjąć działania mające na celu wyeliminowanie pojawiających się trudności. Wszelkie rozbieżności pomiędzy ustaleniami Strategii, a jej rzeczywistym wykonaniem powinny być szczegółowo wyjaśnione w przedstawianych raportach.

Ewaluacja jest nieodłącznym elementem procesu zarządzania realizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w zakresie skuteczności podejmowanych działań. Podstawowym warunkiem wiarygodności i skuteczności ewaluacji jest jej niezależność. Bieżąca ewaluacja będzie odbywać się na posiedzeniach Zespołu Wdrożeniowego. Wyniki tej oceny będą przedstawiane Burmistrzowi Gminy Wołów.

W wyniku działań monitoringowo –ewaluacyjnych w połowie realizacji strategii zostanie przeprowadzona analiza realizacji przyjętych działań w zakresie czasu ich realizacji, źródeł finansowania, występowania problemów oraz zagrożeń dalszej realizacji.

Ewaluacja i monitoring pozwoli między innymi na aktualizację diagnozy oraz weryfikację założeń strategii a także dostarczy informacje na potrzeby planowania strategii w kolejnych latach.

3.3.2. RAMY FINANSOWE

Środki finansowe .Przewiduje się następujące źródła finansowania Strategii :

- środki własne samorządu,
- środki z budżetu centralnego,
- środki partnerów przedsięwzięcia (np. NGO)
- środki funduszy krajowych
- środki strukturalne Unii Europejskiej

ORGAN ADMINISTRACJI	ZADANIA
ŚRODKI Z BUDŻETU PAŃSTWA	1. finansowe wspieranie programów określonych przez właściwego ministra w obszarze pomocy społecznej, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego lub podmioty uprawnione 2. Opracowanie i finansowanie programów osłonowych
ŚRODKI Z BUDŻETU GMINY	1. realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia 2. Opracowanie i realizacja gminnej strategii problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka

Możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego rozwoju Gminy zależy będą od czynników :

- wielkość środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce
- zasady podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa
- potencjał absorpcyjny poszczególnych organizacji społecznych i instytucji
- zdolność przygotowania i realizacji konkretnych projektów dla Gminy Wołów .

3.3.3. BARIERY OGRANICZAJĄCE REALIZACJĘ CELÓW

Już na etapie programowania należy przyjąć, że podejmując działania w ramach Strategii, będą pojawiały się bariery utrudniające lub uniemożliwiających ich realizację. Przewidywanie możliwości napotkania takich barier i ich przełamywania jest ważnym punktem w procesie projekcji celów i kierunków działań. Zakłada się możliwość wystąpienia przynajmniej kilku typów barier:

- **bariery organizacyjne** – szczególne znaczenie w realizacji założeń strategii zajmują sprawy dobrej organizacji, zmniejszenie biurokracji, właściwego zarządzania, merytorycznie przygotowanej wykształconej kadry. Nie mniejsza rolę odgrywają warunki lokalowe, które powinny uwzględniać specyfikę działalności Ośrodka oraz zapewniać bezpieczeństwo pracującego tam personelu. Niesprawność zaplecza technicznego, organizacyjnego może być przeszkodą w realizacji Strategii.
- **Bariery prawne** – analiza bezpośrednich przepisów prawnych, ale również tych, które pozornie nie mają związku z któryś z celów Strategii. Z punktu widzenia ograniczeń działania, taka analiza powinna być jednym z komponentów przy wyborze najskuteczniejszej metody.
- **Bariery finansowe** – bariery finansowe stanowią poważne utrudnienie, ale jednym ze sposobów ich przełamywania (podobnie jak przy barierach organizacyjnych) jest poszukiwanie rezerw w obrębie stanu istniejącego.
- **Bariery społeczne** – solidarność grupy jest zwykle solidarnością przeciwko czemuś lub komuś, bardzo rzadko z czymś lub kimś. Ludzi łatwiej połączyć „przeciw” niż „dla”.

Sytuacja niewystarczających zasobów przy niezaspokojonych lub trudnych do zaspokojenia potrzebach, nie sprzyja wytworzeniu się solidarności lokalnej niezbędnej dla wprowadzenia zmiany polegającej na wsparciu jednych, w tym także tych, którzy często w świadomości innych nie zawsze zasługują na pomoc społeczną.

- **Bariery kulturowe, etyczne** – są to bariery, które wynikają ze specyfiki lokalnej, tradycji, lokalnych wartości, wzorców zachowań. Będąc silnie utrwalone w świadomości, zinternalizowane (czyli przyjęte za własne) oraz dając poczucie bezpieczeństwa, powodują, iż próba ich naruszenia jest odbierana jako zagrożenie interesów grupy płynące z zewnątrz.

Przy wdrażaniu Strategii Rozwiązywania problemów Społecznych dla Gminy Wołów na lata 2016-2026 przyjmuje się następujący harmonogram prac:

L.P.	ZADANIA	TERMIN REALIZACJI	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY
1	Przyjęcie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wołów na lata 2016-2026	I kwartał 2016r.	Rada Miejska Gminy Wołów
2	Publikacja Strategii w BIB Urzędu Miejskiego w Wołowie i MOPS w Wołowie	I kwartał 2016r	Urząd Miejski i Kierownik MOPS
3	Powołanie Zespołu ds. wdrożenia Strategii i budowa jego struktur (w drodze Zarządzenia)	II kwartał 2016r	Kierownik MOPS
4	Wyznaczenie poszczególnym pracownikom MOPS obowiązków przy wdrażaniu Strategii	II kwartał 2016r	Kierownik MOPS
5	Opracowanie reguł funkcjonowania zespołu wdrożeniowego	II kwartał 2016r.	Kierownik Zespołu Wdrażającego
6	Zidentyfikowanie partnerów do realizacji poszczególnych zadań	III kwartał 2016r.	Zespół Wdrażający
7	Opracowanie systemu monitoringu	III kwartał 2016r	Zespół Wdrażający
8	Opracowanie systemu ewaluacji	III kwartał 2016r	Zespół Wdrażający

9	Opracowanie zasad aktualizacji Strategii	III kwartał 2016r	Zespół Wdrażający
10	Opracowanie mierników postępów wdrożeniowych	III kwartał 2016r.	Zespół Wdrażający
11	Opracowanie corocznego raportu z postępów wdrożeniowych	Co roku cyklicznie	Zespół Wdrażający
12	Opracowanie końcowego raportu oceniającego realizację Strategii	Do końca 2026r.	Zespół Wdrażający
13	Przyjęcie raportu z realizacji Strategii	Do końca 2026r.	Burmistrz Gminy Wołów
14	Upublicznienie raportu z realizacji Strategii	Do końca 2026r.	Kierownik MOPS

IV. Uwagi końcowe

Dokument wyznacza kierunki lokalnej polityki społecznej, która uwzględnia potrzeby każdego mieszkańca, niezależnie od jego statusu materialnego i prowadzi do realizacji założonej misji przyjętej w niniejszej Strategii.

Realizacja celów zapisanych w dokumencie strategicznym możliwa będzie dzięki współpracy dotychczasowych koalicjantów oraz nowych sojuszników zainteresowanych działaniami na rzecz mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno – ekonomicznej . Zbudowana siatka celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań uwzględnia najistotniejsze obszary życia społecznego, które winny być sfera oddziaływań samorządu by jakość życia mieszkańców gminy ulegała systematycznej poprawie.

Samorząd lokalny jako kreator lokalnych rozwiązań poprzez budowę kapitału społecznego swoich mieszkańców, dla nich i przez nich, wzmacnia naturalne sieci wsparcia, wspiera rodzinę w jej naturalnym środowisku, stara się redukować skutki społeczne bezrobocia, ekskluzji społecznej, bezdomności, uzależnień, włączając w te procesy organizacje pozarządowe jako partnera sprawdzonego i naturalnego.

Diagram 4.1. Związek Strategii i innych dokumentów programowych lokalnej polityki społecznej

Źródło: opracowanie własne.

Zatem skuteczność realizacji Strategii uzależniona będzie od wielu czynników a przede wszystkim zaangażowania administracji samorządowej, współdziałania instytucji i organizacji pozarządowych działających na lokalnym terenie oraz wielkości pozyskanych środków.

Strategia Rozwiązywania problemów Społecznych Gminy Wołów jest szansą na optymalne wykorzystanie potencjału wszystkich partnerów polityki społecznej działających na lokalnym terenie oraz wielkości pozyskanych środków finansowych.

Przedstawione w strategii działania są niezbędne do zbudowania podstaw zintegrowanego systemu wsparcia społecznego, rozwoju mieszkańców gminy oraz zapobiegania marginalizacji i wykluczeniu, a perspektywie do realizacji misji: Gmina Wołów dąży do zapewnienia swoim mieszkańcom bezpieczeństwa socjalnego zgodnie z zasadami partycypacji oraz solidaryzmu społecznego.